

Regeringens proposition

1977/78:132

om ändring i lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt,
m. m.

beslutad den 16 februari 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

OLOF JOHANSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändringar i lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt. Bl. a. föreslås det nuvarande kravet på särskild kundvåg bli slopat. I fortsättningen skall kunderna för kontrollvågning få använda en justerad våg, som har anvisats av detaljhandlaren.

I propositionen föreslås också att regeringen genom en särskild lag skall få bemyndigande att i fråga om vissa el-, vatten- och värmemätare meddela föreskrifter om bl. a. provning, kontroll eller besiktning.

Vidare innehåller propositionen förslag till ändring i lagen (1975:444) om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet. Förslaget innebär en viss vidgning av möjligheten att överlämna beslutanderätt till riksprovplats, som är bolag eller stiftelse vari staten har ett bestämmande inflytande.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt;

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt

dels att i 1, 2 och 5 §§ ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 4 och 6—8 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

I lokal för detaljhandel av livsmedel skall *affärsinnehavaren tillhandahålla kunderna* ensärskild, justerad våg för den vägning som *kunderna* vill företaga. Sådan våg skall *ha ett* för ändamålet *lämpligt utförande* och *vara* uppställd på *en för kunderna lätt tillgänglig plats*.

I lokal för detaljhandel *med* livsmedel skall *finnas* en justerad våg *som kunderna får använda* för den vägning som *de* vill företaga. Sådan våg skall *vara lämplig* för ändamålet och *finnas* uppställd på *en plats som är lätt tillgänglig för kunderna*.

6 §

För undersökning enligt 2 § eller tillsyn enligt 5 § äger tillsynsmyndigheten tillträde till område eller lokal, där vara förpackas, förvaras eller säljes eller där mätningsredskap är uppställt.

Den hos vilken undersökning eller tillsyn sker är skyldig att därvid lämna erforderligt biträde.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som behövs med anledning av bestämmelsen i första stycket.

7 §

Förpackare eller importör som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet utbjuder till försäljning färdigförpackad vara med *oriktig volym- eller viktuppgift* dömes till böter, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Förpackare eller importör som uppsåtligen eller av oaktsamhet utbjuder till försäljning färdigförpackad vara med *uppgift om större volym eller högre vikt än den har* dömes till böter, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Nuvarande lydelse

Den som uppsåtligen bryter mot 3 eller 4 § eller underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 6 § dömes till böter.

Föreslagen lydelse

Den som uppsåtligen bryter mot 3 eller 4 § dömes till böter.

Har flera medverkat till gärning som avses i första stycket äger 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken motsvarande tillämpning.

8 §

Konungen eller myndighet som *Konungen* bestämmer får medge undantag från 3 eller 4 §.

Regeringen eller myndighet som *regeringen* bestämmer får i viss fall medge undantag från 3 eller 4 § eller för vissa slag av företag föreskriva undantag från 4 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978. Undantag från 4 § som gäller vid ikraftträdandet skall till utgången av juni 1979 gälla som undantag från 4 § i dess nya lydelse.

2 Förslag till

Lag med bemyndigande att meddela föreskrifter i fråga om anordning för förbrukningsmätning av elektrisk energi, vatten eller värmeenergi, m. m.;

Häri genom föreskrives följande.

1 § Regeringen bemyndigas att i fråga om anordning som leverantör använder för att mäta lågspänningsabonnenters förbrukning av elektrisk energi eller hushållsförbrukning av vatten eller värmeenergi meddela föreskrifter som gäller utförande, beskaffenhet, egenskaper, användning, överlåtelse, provning, kontroll eller besiktning.

Regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om avgifter för provning, kontroll eller besiktning enligt föreskrift som avses i första stycket.

Regeringen får överlåta åt förvaltningsmyndighet att meddela föreskrifter som avses i första och andra styckena.

2 § Den som på grund av föreskrift som har meddelats med stöd av 1 § har att utföra provning, kontroll eller besiktning äger tillträde till lokal eller område, där mätanordning, som skall provas, kontrolleras eller besiktigas är uppsatt.

Den hos vilken provning, kontroll eller besiktning sker är skyldig att därvid lämna erforderligt biträde.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som behövs med anledning av bestämmelsen i första stycket.

3 § Den som har tagit befattning med ärende om sådan provning, kontroll eller besiktning som har föreskrivits med stöd av 1 § får ej obehörigen röja affärs- eller driftförhållande som han därvid fått kunskap om.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1975:444) om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet;

Härigenom föreskrives att lagen (1975:444) om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Enligt de närmare föreskrifter som beslutas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får riksprovplats, som är bolag eller stiftelse vari staten har ett bestämmande inflytande, pröva fråga som gäller godkännande av produkt eller anläggning eller fastställande av avgift för utförd provning.

Föreslagen lydelse

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får överlämna till riksprovplats, som är bolag eller stiftelse vari staten har ett bestämmande inflytande, att pröva fråga som gäller godkännande av *personal, utrustning, förfarande, organisation*, produkt eller anläggning eller fastställande av avgift för utförd provning.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-02-16

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Johansson

Proposition om ändring i lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt, m. m.

---

1 Inledning

Statens provningsanstalt har i skrivelse den 7 oktober 1976 hemställt om vissa ändringar i lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt. Provningsanstalten föreslår sålunda att kravet på särskild kundvåg skall slopas. Vidare föreslår provningsanstalten bl. a. att nämnda lag skall ändras så, att avgift kan uttas i vissa fall då stickprovsundersökning visar att volym- eller viktuppgift, som har lämnats beträffande färdigförpackad vara, inte är riktig. Provningsanstalten har inte upprättat några lagförslag.

Efter remiss har yttranden över provningsanstaltens förslag avgetts av statens livsmedelsverk, kommerskollegium, statens pris- och kartellnämnd, konsumentverket, Kooperativa förbundet (KF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges grossistförbund, Svenska handelskammarförbundet, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges livsmedelshandlareförbund samt Tjänstemännens centralorganisation (TCO). Sveriges köpmannaförbund ansluter sig till livsmedelshandlareförbundets yttrande.

Kommerskollegium har överlämnat yttranden från handelskamrarna i Stockholm, Jönköping, Visby, Göteborg, Örebro och Sundsvall.

Under förarbetena till lagen om bestämning av volym och vikt anfördes (se prop. 1971:164 s. 50) att någon form av kontroll av bl. a. el- och vattenmätare borde övervägas. Det konstaterades dock att tillräckligt underlag för ett förslag i frågan saknades.

Regeringen uppdrog i april 1975 åt statens provningsanstalt att utreda behovet av kontroll av el-, vatten- och värmemätare. Statens provningsanstalt redovisade i januari 1976 resultatet av sitt utredningsarbete i en rapport (SP-rapport 1975:18). Rapporten, som innehöll förslag till en offentligt reglerad kontroll av nämnda

slag av mätare, remissbehandlades, varvid flera av remissinstanserna efterlyste en utredning om de ekonomiska konsekvenserna av förslaget. Frågan om kontroll av el-, vatten- och värmemätare har därför övervägts ytterligare inom industridepartementet. Resultatet av dessa överväganden har redovisats i en departementspromemoria (Ds I 1977:7) Officiell provning av el-, vatten- och värmemätare. I promemorian finns bl. a. förslag till lag med bemyndigande att meddela föreskrifter i fråga om anordning för förbrukningsmätning av elektrisk energi, kallvatten eller värmeenergi. Promemorian bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Efter remiss har yttranden över departementspromemorian avgetts av konsumentverket, bostadsstyrelsen, statens råd för byggnadsforskning, statens planverk, statens industriverk, statens vattenfallsverk, Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund (HSB), Hyresgästernas riksförbund, Svenska byggnadsentreprenörföreningen, Svenska elverksföreningen, Svenska kommunförbundet, Svenska vatten- och avloppsföreningen, Svenska värmeverksföreningen, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO), Sveriges civilingenjörskförbund CF-STF, Sveriges fastighetsägareförbund, Sveriges grossistförbund och VVS-tekniska föreningen. Även AB Svensk värmemätning har inkommit med yttrande.

2. Nuvarande ordning

2.1 Lagen om bestämning av volym och vikt

Lagen om bestämning av volym och vikt trädde i kraft den 1 juli 1973 och ersatte lagen (1934:162) om mått och vikt. Den nya lagen innehåller bestämmelser om yrkesmässig handel med vara som säljs efter volym eller vikt eller som är märkt med uppgift om sådan kvantitet (1 §).

Riktigheten av volym- eller viktuppgift på färdigförpackad vara kontrolleras genom stickprovsundersökning. Sådan undersökning får företas hos tillverkare, importör, förpackare, grossist och detaljhandlare (2 §).

Säljs i detaljhandeln vara efter volym eller vikt på annat sätt än som avses i 2 §, skall justerat redskap användas (3 §).

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag från 3 eller 4 § (8 §).

Förpackare eller importör som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet utbjuder till försäljning färdigförpackad vara med oriktig volym- eller viktuppgift dömes till böter, om inte gärningen är belagd med straff i brottsbalken (7 §).

Enligt 7 § kungörelsen (1973:85) om bestämning av volym och vikt, m. m. skall statens provningsanstalt göra undersökning enligt 2 § lagen om bestämning av volym och vikt och utöva tillsyn över efterlevnaden av 3 och 4 §§ samma lag.

För stickprovsundersökning eller tillsyn äger statens provningsanstalt tillträde till område eller lokal, där vara förpackas, förvaras eller säljs eller där mätningssredskap är uppställt.

2.2 El-, vatten- och värmemätare

Bestämmelser om officiell provning finns i lagen (1974:896) om riksprovplatser m. m. Denna lag är tillämplig på sådan teknisk provning, kontroll eller besiktning som är föreskriven i lag eller annan författning och som inte är egenkontroll (1 §). Med egenkontroll menas kontroll som någon utan krav på opartiskhet hos den provande låter utföra i egen verksamhet på eget ansvar. Enligt lagen skall officiell provning i princip utföras av riksprovplats, dvs. ett i särskild ordning utsett organ, vilket skall vara sakkunnigt och opartiskt (2—5 §§).

För att lagen om riksprovplatser skall vara tillämplig på en viss produkt förutsätts således bl. a. att det finns författningsbestämmelser om skyldighet att prova produkten. I fråga om el-, vatten- och värmemätare finns f. n. inte några författningsföreskrifter om vare sig egenskapskrav eller provningsskyldighet. I allmänhet är det distributörerna av el, vatten och värme som svarar för kraven på mätarna och även för skötseln av desamma.

2.3 Lagen om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet

Genom lagen (1975:444) om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet har riksprovplats som är bolag eller stiftelse vari staten har ett bestämmande inflytande givits rätt att fatta vissa beslut som innebär myndighetsutövning. Enligt de närmare föreskrifter som beslutas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får sålunda sådan riksprovplats pröva fråga som gäller godkännande av produkt eller anläggning eller fastställande av avgift för utförd provning.

3 Statens provningsanstalts skrivelse

Statens provningsanstalt redovisar i sin skrivelse vissa erfarenheter som har vunnits vid tillämpningen av den nya lagen om bestämning av volym och vikt.

Provningsanstalten har till att börja med funnit att kravet på särskild kundvåg visat sig vara svårt att uppfylla för mindre butiker. Ett stort antal ansökningar om undantag från detta krav har därför kommit in till provningsanstalten. Under tiden fram till oktober 1976 har omkring 5000 företag medgivits undantag från kravet på särskild kundvåg.

De företag som har medgivits undantag omfattar, anför provningsanstalten, visserligen 35—40% av det totala antalet livsmedelsbutiker men svarar endast för omkring 5—10% av livsmedelsförsäljningen, eftersom butiksstorlek varit vägleddande vid beviljande av dispens. Den administrativa handläggningen av dispensärendena har emellertid på grund av omfattningen inneburit en stor belastning. Av denna anledning och med hänsyn till att kundvågarna inte heller används i någon större utsträckning föreslår provningsanstalten att kravet på särskild kundvåg slopas. I stället bör kunderna ges möjlighet att företa kontrollvägning på någon av de vågar som företaget eljest förfogar över. Den våg, som anvisas för ändamålet, skall i likhet med kundvågen vara justerad och finnas uppställd

på en för kunderna lätt tillgänglig plats. Provningsanstaltens förslag förutsätter också att kontrollvågen skall markeras på ett tydligare sätt än hittills.

Genom den nya lagen infördes, anför provningsanstalten vidare, stickprovskontroll av färdigförpackade varor. Under budgetåret 1974/75 utförde provningsanstalten kontroll av 2200 varupartier hos ca 380 firmor vilket innebar att ca 25 000 förpackningar uppmättes.

Bland resultaten kan nämnas att kontroll i 160 butiker utförts två gånger med några månaders mellanrum av i butikerna förpackade varor. Vid första besöken kontrollerades 793 partier vilka omfattade omkring 8000 förpackningar, varvid erhöles en total genomsnittlig avvikelse under angiven vikt på 1,4%. Vid andra besöken omfattade kontrollen 661 partier omfattande 6000 förpackningar och visade utvärderingen en total genomsnittlig avvikelse på endast 0,2% under den angivna vikten. Drygt 21% av varupartierna hade vid den första kontrollen en vikt som i genomsnitt underskred angiven vikt med mer än 2%. Vid den andra kontrollen några månader senare hade andelen sjunkit till ca 7%. Även industriförpackade varor har undersökts. Hos 35% av de undersökta partierna låg den totala genomsnittsmängden 1,2% över den angivna. Anmärkningsvärt många partier visade emellertid undermål. Sålunda framkom att ca 16% av varupartierna hade en genomsnittsmängd som med mer än 2% underskred den angivna.

Enligt provningsanstalten visar de erhållna resultaten att stickprovundersökningarna har en klar konsumentskyddande verkan. Dock har endast omkring 30% av landets 1500—2000 förpackningsenheter av livsmedel kontrollerats. Statens provningsanstalt önskar nu intensifiera stickprovundersökningarna så att betydligt fler förpackningsenheter kan kontrolleras. Dessutom önskas utökad kontroll av importerade livsmedel samt av kemisk-tekniska produkter. Vidare behövs en effektiv sanktion mot dem som till försäljning utbjuder färdigförpackad vara med oriktig volym- eller viktuppgift. Provningsanstalten föreslår att lagen om bestämning av volym och vikt kompletteras så, att avgift för undersökningen kan uttas av det kontrollerade företaget, om påtalade brister kvarstår vid det andra kontrolltillfället.

Enligt provningsanstalten bör vidare anstaltens tillsynsansvar vidgas. Detta ansvar är f. n. begränsat till detaljhandeln, vilket sammanhänger med att skyldigheten att använda justerade redskap endast avser detaljhandeln. I prop. 1971:164 med förslag till lag om bestämning av volym och vikt anförde dåvarande departementschefen att han på grund av de vittgående liberaliseringar som förslaget innebar ansåg det viktigt att utvecklingen följdes med uppmärksamhet. Provningsanstalten har emellertid inga möjligheter att följa läget utanför detaljhandeln. En total överblick över tillståndet för hela området går därför inte att erhålla. Provningsanstalten finner det angeläget att det skapas förutsättningar som medger bättre möjligheter till uppföljning.

Provningsanstalten föreslår därför att tillsynsansvaret för provningsanstalten rörande uppföljningen av utvecklingen på volym- och viktområdet utvidgas så, att kontroll av mätdon utanför detaljhandeln blir möjlig. Förslaget innebär inte någon ändring av justeringsplikten och provningsanstalten avses inte få rätt att vid utövande av den vidgade tillsynen använda några sanktionsmedel.

4 Departementspromemorian

I departementspromemorian anförts att det av principiella skäl inte är lämpligt att ansvaret för egenskapskrav och kontroll vad gäller el-, vatten- och värmemätare anförtros företrädare för ett i förhållande till konsumenterna motsatt partsintresse. Detta ansvar bör principiellt åvila samhället. Därigenom skapas garantier för opartiskhet, öppenhet och likformighet i behandlingen av dessa frågor. Samtidigt kan nödvändiga resurser ställas till förfogande. Egenskapskrav i fråga om dessa mätanordningar bör därför, framhålls det i promemorian, uppställas genom författningsföreskrifter och mätanordningarna bör vidare underkastas officiell provning i form av typkontroll och typefterkontroll. Denna provning bör utföras av riksprovplats.

Vid sidan av denna officiella provning förutsätts att den som levererar mätanordningen, dvs. tillverkaren eller importören eller, i fråga om äldre mätanordningar, den som distribuerar el, vatten eller värme, skall utföra viss egenkontroll. Det får enligt promemorian ankomma på leverantören resp. distributören att själv bestämma i vilken utsträckning egenkontrollen bör ske. Vid utförandet av en sådan frivillig egenkontroll har leverantören resp. distributören möjlighet att få biträde av auktoriserad provplats. Det förhållandet att egenkontrollen görs frivillig innebär, påpekas det, inte att leverantören resp. distributören avhändes ansvaret för att gällande föreskrifter iakttas. Den frivilliga egenkontrollen bör förenas med en möjlighet för samhället att genom stickprovskontroll tillse att mätanordningar som har tagits i drift har en tillfredsställande funktion och även i övrigt uppfyller gällande föreskrifter. Denna stickprovskontroll bör, anförts det, i likhet med typefterkontrollen utföras av riksprovplats.

I syfte att ytterligare förstärka konsumentskyddet föreslås vidare i promemorian att föreskrifter meddelas om största tillåtna felvisning i drift och om rekommenderad längsta tid en mätanordning får användas utan översyn. Till föreskrifterna om rekommenderad längsta tid bör knytas bestämmelser som ger abonnenten en ovillkorlig rätt att utan kostnad få en mätanordning utbytt när denna tid löpt ut.

Kostnaderna för en offentligt reglerad kontroll av nämnda mätanordningar bedöms vara obetydliga.

För att genomföra vad som sålunda har föreslagits krävs, anförts det i promemorian, att författningsföreskrifter meddelas bl. a. om egenskapskrav och kontroll beträffande de ifrågakvarande mätanordningarna. Sådana föreskrifter innebär intrång i enskild näringsverksamhet och de kan därför inte meddelas med mindre riksdagen genom lag lämnar sitt bemyndigande härtill.

En sådan lag bör enligt vad som sägs i promemorian innehålla ett bemyndigande för regeringen att i fråga om anordning för mätning av lågspänningsabbonenters förbrukning av elektrisk energi, hushållsförbrukning av vatten eller förbrukning av värmeenergi för uppvärmning i enskilda hushåll meddela föreskrifter som gäller utförande, beskaffenhet, egenskaper, användning, överlåtelse, provning, kontroll eller besiktning.

Regeringen bör också ha möjlighet att överlåta åt förvaltningsmyndighet att meddela sådana föreskrifter.

Till promemorian har fogats ett i enlighet härmed upprättat förslag till lag med bemyndigande att meddela föreskrifter i fråga om anordning för förbrukningsmätning av elektrisk energi, vatten eller värmeenergi.

5 Remissyttrandena

5.1 Statens provningsanstalts skrivelse

Förslaget att kravet på särskild kundvåg skall slopas biträds av alla remissinstanser utom *LO*.

Enligt *LO* bör det även fortsättningsvis finnas en särskild, justerad våg för den vägning som kunderna vill företa. *LO* delar dock provningsanstaltens uppfattning att vågen skall finnas på en lätt tillgänglig plats och att den måste markeras på ett tydligare sätt än som skett hittills. Säkerligen har brister i dessa avseenden bidragit till att kundvågarna inte använts i så stor omfattning. Om kunderna skulle vara hänvisade till butikernas ordinarie vågar, skulle troligen ännu färre kunder utnyttja möjligheten att kontrollväga. Kunderna måste själva i lugn och ro få göra sina kontrollvägningar utan att fråga om tillstånd härför. *LO* avvisar således provningsanstaltens förslag att generellt slopa kravet på särskild kundvåg. Liksom hittills får man dock pröva butikernas möjligheter att bära kostnaderna för särskild kundvåg. För större butiker måste denna kostnad relativt sett vara liten och *LO* finner det olämpligt att då ta bort den del av konsumentskyddet, som den särskilda kundvågen trots allt utgör. Mindre butiker, som av kostnadsskäl inte kan hålla särskild kundvåg, bör anvisa kunderna någon av sina ordinarie vågar.

Flertalet remissinstanser tillstyrker också förslaget att avgift skall kunna tas ut när stickprovundersökning visar att oriktig volym- eller viktuppgift har lämnats beträffande färdigförpackad vara. Flera remissinstanser tar emellertid upp frågan om vilka principer som bör gälla för avgiftsuttaget.

Till dem som tillstyrker förslaget om avgift eller lämnar det utan erinran hör *LO*, *TCO* och *konsumentverket*.

Synpunkter på frågan vem som skall erlägga avgiften anförs av bl. a. *kommerskollegium*, *KF*, *Sveriges köpmannaförbund*, *Sveriges livsmedelshandlareförbund* och *Svenska handelskammarförbundet*.

Livsmedelshandlareförbundet och *köpmannaförbundet* förutsätter att stickprovskontrollen görs där förpackningen sker, vilket innebär att någon mer omfattande kontroll inte bör företas i detaljhandelsledet. Förbunden motsätter sig bestämt att detaljhandeln åläggs skyldighet att bekosta kontrollåtgärder som vidtas av samhället. *KF* förutsätter att en butiksinnehavare har ansvar endast för vikterna hos de i butiken förpackade varorna. *Handelskammarförbundet* anser att kontrollkostnaderna inte alltid skall belasta butikerna. Lagen bör enligt förbundets mening göra det möjligt att ta ut avgiften av den som har packat varan och därmed är ansvarig för felet. Vidare bör de företag, som inte har felat, få ersättning för de

förpackningar, som har förstörts vid kontrollen. *Kommerskollegium* anser att avgiften bör tas ut av den ansvarige, dvs. i allmänhet den som har förpackat varan.

Kommerskollegium och *statens livsmedelsverk* anser att avgift bör kunna tas ut redan första gången, som en oriktig uppgift påvisas.

Sveriges grossistförbund och *Svenska handelskammarförbundet* tar upp frågan om avgiftens storlek. *Grossistförbundet* understryker vikten av att avgiften avvägs så, att den inte får ogynnsamma effekter på mindre butiker och därmed för strukturutvecklingen inom handeln. *Handelskammarförbundet* anser att de avgifter som skall tas ut bör vara enhetliga, så att inte företag i glesbygder får betala högre avgifter än företag i storstadsområden.

Förslaget om vidgat tillsynsansvar för provningsanstalten har berörts av endast några remissinstanser. *Statens livsmedelsverk*, *kommerskollegium*, *statens pris- och kartellnämnd*, *Sveriges köpmannaförbund* och *Sveriges livsmedels-handlareförbund* biträder förslaget eller lämnar det utan erinran.

5.2 Departementspromemorian

Samtliga remissinstanser godtar eller lämnar utan erinran bedömningen att vissa grundläggande krav måste ställas på el-, vatten- och värmemätare och att måtanordningarnas överensstämmelse med dessa krav bör kontrolleras på något sätt.

Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar utan erinran förslaget att de grundläggande kraven på dessa måtanordningar liksom kontrollen av måtanordningarnas överensstämmelse med kraven skall regleras genom författningsföreskrifter. Detta förslag tillstyrks sålunda eller lämnas utan erinran av *konsumenverket*, *bostadsstyrelsen*, *statens råd för byggnadsforskning*, *statens planverk*, *statens industriverk*, *HSB*, *Hyresgästernas riksförbund*, *SABO*, *Sveriges fastighetsägareförbund*, *Sveriges grossistförbund* och *Svenska värmeverksföreningen*, vilken yttrat sig över promemorian endast i vad den berör värmemätare.

Några remissinstanser anser att föreliggande behov kan tillgodoses utan lagstiftningsåtgärder. Denna uppfattning har *Svenska kommunförbundet* samt *statens vattenfallsverk* och *Svenska elverksföreningen*. De två sistnämnda remissinstanserna har yttrat sig över promemorian endast i vad den avser elmätare.

Ett par remissinstanser, *Svenska byggnadsentreprenörföreningen* och *Sveriges civilingenjörsförbund CF-STF*, är kritiska mot förslaget om offentlig reglering närmast från synpunkten att resurserna kan användas på ett bättre sätt.

Vad gäller omfattningen av en offentlig reglering med avseende på typ av måtanordning har de allra flesta remissinstanserna biträtt eller lämnat utan erinran förslaget att regleringen bör avse el-, vatten- och värmemätare.

Statens vattenfallsverk och *Svenska elverksföreningen* anser dock att elmätare inte bör omfattas av någon offentlig kontroll. Verket anför att det sannolikt förekommer brister i kontrollen av elmätarna hos ett antal eldistributionsföretag.

För att tillgodose rättvisekravet bör också enhetliga rutiner i hela landet åstadkommas. Verket tror dock inte att lagstiftningsåtgärder är nödvändiga härför. Man är rädd för att förslaget kommer att medföra onödigt byråkratisering. Föreningen anser att elmätarnas kontroll och tillsyn till övervägande del redan nu är välordnad. De förbättringar som erfordras bör kunna ske inom ramen för nuvarande ordning.

Konsumentverket och *statens råd för byggnadsforskning* anser att den föreslagna regleringen bör omfatta även gasmätare.

Förslaget att författningsregleringen skall omfatta dels vissa grundläggande krav på mätaranordningarna, dels regler om typkontroll och typefterkontroll av mätanordningarna tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Till dem som tillstyrker eller lämnar detta förslag utan erinran hör *konsumentverket*, *statens planverk*, *statens industriverk*, *HSB*, *Hyresgästernas Riksförbund*, *Svenska värmeverksföreningen*, *Sveriges fastighetsägareförbund* och *VVS-tekniska föreningen*, vilken i första hand yttrar sig om vatten- och värmemätare.

Även *Svenska byggentreprenörföreningen*, *Svenska elverksföreningen* samt *Svenska vatten- och avloppsföreningen*, vilka i första hand anser att föreliggande behov bör tillgodoses genom frivilliga åtgärder, synes i och för sig kunna godta regler om typkontroll. Elverksföreningen förutsätter därvid att typkontrollen skall riktas mot tillverkare och importörer, att den grundas på internationell standard och att typprovningen och typefterkontrollen skall kunna ske i ursprungslandet.

Förslaget avstyrks av *Svenska kommunförbundet* och *statens vattenfallsverk*, vilka anser att skäl för lagstiftningsåtgärder saknas.

Flertalet remissinstanser godtar också förslaget att författningsföreskrifter om största tillåtna felvisning skall kunna meddelas och att efterlevnaden av dessa föreskrifter skall kontrolleras, förutom genom frivillig egenkontroll, genom stickprovskontroll. Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av bl. a. *konsumentverket*, *statens planverk*, *statens industriverk*, *HSB*, *Hyresgästernas riksförbund*, *Svenska värmeverksföreningen* och *Sveriges fastighetsägareförbund*. En förutsättning för att egenkontrollen skall kunna göras frivillig är dock enligt konsumentverket bl. a. att den tid en mätanordning får användas utan översyn inte är för lång, att mätarna förses med uppgift om tidpunkten för nästa översyn, att riksprovplatsen garanteras insyn i företagens egenkontroll och att övergångsbestämmelser utarbetas så att det äldre beståndet av mätare kan bytas ut eller revideras i rimlig takt.

VVS-tekniska föreningen avstyrker förslaget om stickprovskontroll vad gäller vatten- och värmemätare under hänvisning till att den tekniska konstruktionen av sådana mätare är sådan att mätnoggrannheten varierar i tiden och är beroende av vattenkvaliteten.

I enlighet med sin allmänna inställning att lagstiftningsåtgärder är onödiga resp. att samhällets resurser kan användas bättre är också *Svenska kommunförbundet*, *statens vattenfallsverk* och *Svenska elverksföreningen* resp. *Svenska byggnadsentreprenörföreningen* och *Sveriges civilingenjörsförbund CF-STF* kritiska mot

förslaget. Elverksföreningen anför att de legala, praktiska och ekonomiska förutsättningarna måste utredas innan en obligatorisk stickprovskontroll kan komma i fråga. Enligt föreningen är vidare frågan om tillåten felvisning en avtalsfråga som inte bör bli föremål för lagstiftning.

Förslaget att abonnent skall ha rätt att efter viss tid få mätanordningen utbytt tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser.

Svenska elverksföreningen hävdar att abonnenternas rätt i fråga om revisionsintervall är en avtalsfråga som inte bör bli föremål för lagstiftning.

Svenska värmeverksföreningen anser att utbytesrätten bör knytas till de föreslagna reglerna om största tillåtna felvisning i drift.

Några remissinstanser tar upp frågan om finansieringen av den offentliga kontrollen.

Svenska elverksföreningen anför att det är oklart huruvida förslaget innebär att statens kostnader skall tas ut genom avgifter. *Sveriges fastighetsägareförbund* anser att kostnaderna för egenkontrollen bör fördelas på alla abonnenter. *Svenska värmeverksföreningen* önskar att samråd skall äga rum i frågan om hur statens kostnader skall täckas.

En annan fråga som har tagits upp är frågan hur den offentliga kontrollen skall vara organiserad.

Uppgiften att vara föreskrivande myndighet bör enligt *statens industriverk* ankomma på industriverket vad gäller elmätare. Verket framhåller den principiella betydelsen av att förvaltningsmyndighet inte samtidigt är riksprövplats inom sitt ansvarsområde. *Statens planverk* och *statens råd för byggnadsforskning* synes mena att denna uppgift bör anförtros planverket. *Svenska värmeverksföreningen* och *Svenska vatten- och avloppsföreningen* vill lägga uppgiften på statens provningsanstalt.

I frågan vilket organ som bör vara riksprövplats anför *statens industriverk* och *Svenska värmeverksföreningen* att denna uppgift bör anförtros statens provningsanstalt.

Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar i allt väsentligt utan erinran förslaget till bemyndigandelag.

Förslaget avstyrks av *Svenska kommunförbundet* och *Svenska elverksföreningen*. Elverksföreningen är särskilt kritisk mot att regeringen skall kunna överlämna till förvaltningsmyndighet att meddela föreskrifter och anser i övrigt att lagförslaget innebär alltför långtgående och ospecificerade fullmakter. Sistnämnda uppfattning delas av *Svenska värmeverksföreningen*, som bl. a. anser att lagförslaget bör förtydligas så, att det klart framgår att även kollektiv mätning av värme till enskilda hushåll omfattas.

Några remissinstanser, bl. a. *Svenska värmeverksföreningen* och *Svenska vatten- och avloppsföreningen*, anser det angeläget att en lagstiftning med stöd av den föreslagna bemyndigandelagen föregås av samråd med berörda parter.

Sveriges grossistförbund och *Svenska elverksföreningen* betonar vikten av att de bestämmelser som skall meddelas anpassas till gällande internationella normer.

Bl. a. *VVS-tekniska föreningen* och *statens råd för byggnadsforskning* menar att lagförslaget gör det möjligt att ställa krav på individuell mätning. Enligt föreningens mening bör ett sådant bemyndigande över huvud inte lämnas. Rådet anser att ett sådant bemyndigande kräver ett mera fullständigt utredningsmaterial.

Statens planverk och *statens råd för byggnadsforskning* hävdar att de grundläggande bestämmelserna om mätanordningarna bör tas in i byggnadsstadgan.

6 Föredraganden

Lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt, som trädde i kraft den 1 juli 1973, syftar främst till att tillgodose konsumenternas behov av skydd mot oriktig mätning och vägning.

En nyhet i förhållande till tidigare lagstiftning på området är att riktigheten av volym- och viktuppgift på färdigförpackad vara skall kontrolleras genom stickprovsundersökning. Sådan stickprovsundersökning, som kan ske både i detaljhandeln och hos tillverkare, importör, förpackare eller grossist, utförs av statens provningsanstalt.

Vidare gäller att vågar och volymredskap som används vid uppmätning i köparens närvaro skall vara justerade, dvs. undersökta och godkända av statens provningsanstalt. Denna justeringsplikt gäller dock endast redskap inom detaljhandeln.

Lagen innebär också att konsumenten har möjlighet att själv kontrollväga den vara han köper såvitt gäller livsmedel. I lokal för detaljhandel av livsmedel skall sålunda affärsinnehavaren tillhandahålla kunderna en särskild, justerad våg (kundvåg) för den vägning som kunderna vill företaga. Kundvågen skall ha ett för ändamålet lämpligt utförande och vara uppställd på en plats som är lätt tillgänglig för kunderna. Undantag från kravet på särskild kundvåg kan dock medges av statens provningsanstalt.

Statens provningsanstalt utövar tillsyn över efterlevnaden av lagens bestämmelser om justeringsplikt och kundvåg. Tillsynsansvaret är begränsat till detaljhandeln.

För stickprovsundersökning eller tillsyn äger provningsanstalten tillträde till område eller lokal, där vara förpackas, förvaras eller säljs eller där mätningssredskap är uppställt.

Förpackare eller importör som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet utbjuder till försäljning färdigförpackad vara med oriktig volym- eller viktuppgift kan dömas till böter.

I skrivelse den 7 oktober 1976 redovisar provningsanstalten vissa erfarenheter som har vunnits vid tillämpningen av lagen om bestämning av volym och vikt. Provningsanstalten har till att börja med funnit att kravet på särskild kundvåg visat sig vara svårt att uppfylla för mindre butiker. Fram till hösten 1976 har sålunda provningsanstalten medgivit omkring 5000 företag undantag från kravet

på särskild kundvåg. De undantagna företagen svarar visserligen endast för ca 5—10% av den totala livsmedelsförsäljningen. Emellertid har det enligt provningsanstalten också visat sig att kundvågarna inte används i någon större utsträckning. Provningsanstalten föreslår mot denna bakgrund att kravet på särskild kundvåg slopas. Kunderna skall i stället ges möjlighet att företa kontrollvägning på någon av de vågar som företaget eljest förfogar över. Den våg, som anvisas för ändamålet, skall i likhet med kundvågen vara justerad och finnas uppställd på en plats som är lätt tillgänglig för kunderna. Provningsanstaltens förslag förutsätter också att kontrollvågen markeras på ett tydligare sätt än hittills.

Provningsanstalten anför vidare att anstalten under budgetåret 1974/75 utfört stickprovskontroll av 2200 varupartier hos omkring 380 firmor och därvid uppmätt omkring 25 000 förpackningar.

Bl. a. utfördes vid två tillfällen med några månaders mellanrum kontroll i 160 butiker av varor som hade förpackats i butikerna. Vid det första tillfället kontrollerades 793 partier motsvarande ca 8000 förpackningar och vid det andra tillfället 661 partier eller ca 6000 förpackningar. Vid det första kontrolltillfället visade det sig att drygt 21% av partierna hade en genomsnittlig avvikelser som låg mer än 2% under angiven vikt. Denna andel hade vid det andra kontrolltillfället sjunkit till omkring 7%.

Utöver butiksförpackade varor har även industriförpackade varor undersökts. Av de undersökta partierna hade 35% en total genomsnittsmängd som med drygt 1% översteg den angivna. Omkring 16% av partierna hade en genomsnittsmängd som låg mer än 2% under den angivna.

Stickprovskontrollen av färdigförpackade varor har enligt provningsanstalten visat sig ha en klart konsumentskyddande verkan. Det saknas emellertid en effektiv sanktion mot dem som till försäljning utbjuder färdigförpackad vara med oriktig volym- och viktuppgift. Provningsanstalten föreslår att anstalten genom lagändring ges möjlighet att ta ut en avgift, om brister som har påtalats vid stickprovskontroll kvarstår vid en efterföljande kontroll.

Vidare föreslår provningsanstalten att den nuvarande begränsningen av anstaltens tillsynsansvar till detaljhandeln upphävs, så att anstalten får möjlighet att kontrollera även mätdon som används utanför detaljhandeln.

Efter remiss har yttranden över provningsanstaltens förslag avgetts av ett tiotal remissinstanser, bl. a. statens livsmedelsverk, kommerskollegium, konsumentverket, KF, LO, TCO, Sveriges grossistförbund och Sveriges livsmedels-handlareförbund.

Förslaget att kravet på särskild kundvåg skall slopas biträds av alla remissinstanser utom LO. Enligt LO bör kravet på särskild kundvåg stå kvar med möjlighet dock för mindre butiker, som av kostnadsskäl inte kan hålla särskild kundvåg, att medges undantag. LO befarar att ett genomförande av provningsanstaltens förslag skulle innebära att ännu färre kunder utnyttjar möjligheten till kontrollvägning, eftersom kunderna i så fall skulle behöva begära tillstånd till kontrollvägningen. Det förhållandet att mindre företag inte kan bära kostnaderna för en särskild kundvåg utgör enligt LO inte något argument för att slopa kravet på sådan våg för större butiker.

Jag delar i och för sig LO:s uppfattning att kostnadsskäl inte kan anföras för att fritaga större butiker från kravet på särskild kundvåg. Frågan är emellertid om en övergång från kravet på särskild kundvåg till en lagstadgad rättighet att företa kontrollvägning på våg, som kan vara någon av företagets ordinarie vågar, behöver innebära någon försämring från konsumentsynpunkt. En förutsättning för detta är naturligtvis att kontrollvågen är lätt tillgänglig och lätt att använda och att den i övrigt är lämplig för ändamålet. Självfallet skall det inte behövas något särskilt tillstånd för att få begagna sig av vågen för kontrollvägning, vilket inte heller provningsanstalten torde ha förutsatt. Tvärtom innebär provningsanstaltens förslag att kontrollvågen skall markeras på ett tydligare sätt än som hittills har skett. Därtill kommer att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, statens provningsanstalt i form av verkställighetsföreskrifter till lagen kan ge bestämmelser ägnade att ta till vara konsumentintresset. Med hänsyn härtill anser jag i likhet med provningsanstalten att kravet på särskild kundvåg kan slopas. Provningsanstalten kan f. n. medge undantag från kravet på särskild kundvåg. Enligt min mening finns det anledning att öppna motsvarande möjlighet till undantag från den nu förordade regeln om rätt till kontrollvägning. Jag tänker då särskilt på mindre företag, som på grund av att de uteslutande säljer färdigförpackade varor inte för egen del har något behov av våg. I vad mån dessa företag skall behöva anskaffa en våg för kundernas kontrollvägning får avgöras med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. Det bör emellertid också vara möjligt att generellt undantaga vissa slag av företag. Allmänt bör emellertid gälla att bestämmelsen om undantag bör tillämpas restriktivt.

Förslaget att avgift skall kunna tas ut när stickprovundersökning visar att volym- eller viktuppgift, som har lämnats beträffande färdigförpackade varor, inte är riktig har tillstyrkts av flertalet remissinstanser.

För egen del vill jag anföra följande.

För att skydda konsumenterna mot oriktigt uppgiftslämnande i fråga om färdigförpackade varor infördes i lagen om bestämning av volym och vikt de förut nämnda reglerna om stickprovskontroll av sådana varor. Samtidigt föreskrevs att den som lämnade oriktig volym- eller viktuppgift beträffande färdigförpackade varor i vissa fall skulle kunna straffas med böter. Det kan nu konstateras, att stickprovskontrollen som sådan har haft en klart konsumentskyddande verkan. De stickprovundersökningar, som statens provningsanstalt har utfört, visar emellertid också att straffbestämmelsen inte har tjänat sitt syfte att avhålla från oriktigt uppgiftslämnande. Mot denna bakgrund finns det också enligt min uppfattning anledning att ta upp sanktionsfrågan till förnyat övervägande. Statens provningsanstalt vill tillgodose behovet av en effektiv sanktion genom att införa ett system av administrativa avgifter. Utnyttjande av avgifter i stället för eller vid sidan av ordinära straffrättsliga påföljder för att motverka lagöverträdelse har hittills förekommit endast i begränsad omfattning. En viss återhållsamhet härvidlag är påkallad bl. a. med hänsyn till rättssäkerheten. Därtill kommer att frågan om en reformering av det ekonomiska sanktionssystemet inom straffrätten f. n. är föremål för särskild utredning (se 1974 års riksdagsberättelse

Ju 53). Med hänsyn härtill är jag f. n. inte beredd att förorda införande av en avgift som sanktion mot oriktigt uppgiftslämnande. I stället bör undersökas om det går att ändra den nuvarande straffbestämmelsen på ett sådant sätt att den får den avsedda effekten. Provningsanstalten har inte belyst orsakerna till att straffbestämmelsen inte tjänar sitt syfte. En starkt bidragande orsak härtill synes vara att straffbestämmelsen för sin tillämplighet förutsätter att den oriktiga uppgiften har lämnats uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Såvitt jag har mig bekant har sålunda, trots anmälningar från provningsanstalten, åtal hittills inte väckts i något enda fall av oriktigt uppgiftslämnande. Den närmast till hands liggande lösningen är enligt min mening att göra straffbestämmelsen tillämplig också på fall där den oriktiga uppgiften har lämnats av oaktsamhet. Jag förordar att straffbestämmelsen ändras på detta sätt. Bestämmelsen bör tillämpas på ett sådant sätt att bagatellartade föreseelser inte föranleder ingripande.

Förslaget om vidgat tillsynsansvar för provningsanstalten har biträts eller lämnats utan erinran av de remissinstanser som har yttrat sig över förslaget.

Bakom förslaget ligger en önskan hos provningsanstalten om att kunna kontrollera även mätton som används utanför detaljhandeln. Sådana mätton är emellertid f. n. inte underkastade justeringsplikt och provningsanstalten föreslår inte heller att dessa mätton skall bli justeringspliktiga. Frågan om en justeringsplikt också för mätredskap som används utanför detaljhandeln övervägdes i samband med tillkomsten av lagen om bestämning av volym och vikt. Tanken på en sådan utbyggd, obligatorisk kontroll avvisades emellertid. I stället infördes den förut berörda stickprovskontrollen. Enligt min mening finns det inte anledning att ge provningsanstalten några kontrollbefogenheter beträffande mätredskap som inte är justeringspliktiga. Den möjlighet till uppföljning av utvecklingen på volym- och viktområdet som provningsanstalten eftersträvar bör kunna erhållas utan att tillsynsansvaret utvidgas. Jag kan således inte biträda provningsanstaltens förslag i denna del.

I anslutning till provningsanstaltens tillsynsansvar vill jag ta upp en annan fråga. För stickprovsundersökning eller tillsyn äger provningsanstalten f. n. tillträde till bl. a. område eller lokal, där vara förpackas, förvaras eller säljs. Den hos vilken undersökning eller tillsyn sker är skyldig att därvid lämna erforderligt biträde. Underlåter han det, kan han dömas till böter. Skulle provningsanstalten vägras tillträde, saknas emellertid möjlighet för provningsanstalten att tvångsvis bereda sig tillträde. Tillträdesbestämmelsen bör därför kompletteras med en regel om handräckning. Regeln kan lämpligen ges den innebörden att det i den angivna situationen skall åligga polismyndighet att lämna det biträde som behövs. Nämda bötesbestämmelse kan utgå.

De ändringar som jag nu har förordat förutsätter inte någon extra medelsanvisning till provningsanstalten.

För att genomföra vad jag har förordat krävs vissa ändringar i lagen om bestämning av volym och vikt. Sålunda bör 4 § denna lag ändras så, att därav framgår att affärsinnehavarens skyldighet inte avser en särskild våg. Den våg som anvisas kunderna för kontrollvägning skall liksom den särskilda kundvågen vara

justerad, ha ett för ändamålet lämpligt utförande och vara uppställd på en för kunderna lätt tillgänglig plats. Den bör emellertid också ha erforderlig kapacitet. För att detta tydligt skall framgå bör orden "ha ett för ändamålet lämpligt utförande" bytas ut mot "vara lämplig för ändamålet". Med hänsyn till vad jag har förordat om möjlighet att generellt undantaga vissa slag av företag från tillämpningen av 4 § krävs också en ändring i 8 §. Den handräckningsregel som jag nyss har förordat kan lämpligen tas in som ett tredje stycke till 6 §. Samtidigt bör som jag nämnde bötesstraffet i 7 § andra stycket mot underlåtenhet att lämna biträde utgå. Första stycket av 7 § bör vidare i enlighet med vad jag har förordat ändras så, att det omfattar även fall av oaksamhet. Samtidigt bör det klargöras att det straffbara området endast omfattar oriktiga uppgifter, som innebär att större volym eller högre vikt än den verkliga har uppgivits.

Lagändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1978. Ett visst undantag bör emellertid göras beträffande vad jag har förordat om rätt för kunderna till kontrollvägning. F. n. är ett stort antal företag undantagna från kravet på särskild kundvåg. För en del av dessa företag synes undantag kunna komma i fråga även i fortsättningen. Frågan om undantagande av dessa företag bör enligt min mening avgöras innan de nya bestämmelserna görs tillämpliga på dessa företag. För att möjliggöra detta förordar jag att undantag från 4 §, som gäller vid ikraftträdandet, till utgången av juni 1979 skall gälla som undantag från 4 § i dess nya lydelse.

Jag övergår nu till frågan om el-, vatten- och värmemätare bör underkastas s. k. officiell provning, dvs. sådan teknisk provning, kontroll eller besiktning som är föreskriven i lag eller annan författning och som inte är egenkontroll. Denna fråga berördes under förarbetena till lagen om bestämning av volym och vikt. Därvid konstaterades dock att tillräckligt underlag för ett förslag i frågan saknades.

Regeringen uppdrog i april 1975 åt statens provningsanstalt att utreda behovet av kontroll av el-, vatten- och värmemätare. Provningsanstalten redovisade i januari 1976 resultatet av sitt utredningsarbete i en rapport (SP-rapport 1975:18). Under remissbehandlingen av rapporten, som innehöll förslag till en offentligt reglerad kontroll av sådana mätare, efterlystes en utredning av de ekonomiska konsekvenserna av förslaget. Frågan om kontroll av el-, vatten- och värmemätare har därefter ytterligare övervägts inom industridepartementet. Resultatet av dessa överväganden har redovisats i en departementspromemoria (Ds I 1977:7) Officiell provning av el-, vatten- och värmemätare.

I departementspromemorian föreslås bl. a. att de grundläggande kraven på el-vatten- och värmemätare liksom kontrollen av mätanordningarnas överensstämmelse med dessa krav skall regleras genom författningsföreskrifter. Promemorian mynnar ut i ett förslag till lag med bemyndigande att meddela föreskrifter i fråga om anordning för förbrukningsmätning av elektrisk energi, kallvatten eller värmeenergi. Genom den föreslagna lagen bemyndigas regeringen att i fråga om nämnda mätanordningar meddela föreskrifter som gäller utförande, beskaffenhet, egenskaper, användning, överlåtelse, provning, kontroll eller besiktning. Enligt lagförslaget får regeringen också överlåta åt förvaltningsmyndighet att meddela sådana föreskrifter.

Efter remiss har yttranden över departementspromemorian avgetts av ett knappt 20-tal remissinstanser, bl. a. konsumentverket, statens planverk, statens industriverk, statens vattenfallsverk, HSB, Hyresgästernas riksförbund, Svenska elverksföreningen, Svenska kommunförbundet, Svenska vatten- och avloppsföreningen, Svenska värmeverksföreningen och Sveriges fastighetsägareförbund.

Flertalet remissinstanser har i allt väsentligt tillstyrkt eller lämnat promemorieförslaget utan erinran.

Samtliga remissinstanser godtar sålunda eller lämnar utan erinran bedömningen att vissa grundläggande krav måste ställas på el-, vatten- och värmemätare och att mätanordningarnas överensstämmelse med dessa krav bör kontrolleras på något sätt.

Flertalet remissinstanser tillstyrker också eller lämnar utan erinran förslaget att de grundläggande kraven på dessa mätanordningar liksom kontrollen av mätanordningarnas överensstämmelse med kraven skall regleras genom författningsföreskrifter. Några remissinstanser anser dock att föreliggande behov kan tillgodoses utan lagstiftningsåtgärder. Denna uppfattning framförs av Svenska kommunförbundet, statens vattenfallsverk och Svenska elverksföreningen. De två sistnämnda remissinstanserna har yttrat sig över promemorian endast i vad den avser elmätare.

Som anförs i promemorian är det av principiella skäl inte lämpligt att ansvaret för egenskapskrav och kontroll vad gäller de nämnda mätanordningarna anförtros företrädare för ett i förhållande till konsumenterna motsatt partsintresse. Detta ansvar bör principiellt åvila samhället. Därigenom skapas garantier för opartiskhet, öppenhet och likformighet i behandlingen av dessa frågor. Denna ståndpunkt har också vunnit gehör utomlands. I syfte att begränsa orättvisor på grund av felvisning hos mätare har sålunda flera länder infört officiell kontroll av mätare. Jag kan nämna att officiell kontroll av elmätare förekommer i bl. a. Belgien, Frankrike, Holland, Schweiz, Storbritannien och Förbundsrepubliken Tyskland. Officiell kontroll av kallvattenmätare finns i Frankrike, Österrike och Förbundsrepubliken Tyskland. I fråga om värmemätare förekommer författningsreglering f. n. endast i Förbundsrepubliken Tyskland. Den offentliga kontrollen av värmemätare väntas emellertid komma att spridas till fler länder. Sålunda är ett EG-direktiv om provning av värmemätare under utarbetande.

Starka skäl talar sålunda för en författningsreglerad kontroll av el-, vatten- och värmemätare. Eftersom kostnaderna för en sådan kontroll enligt vad som framgår av departementspromemorian är obetydliga, anser även jag att en sådan kontroll bör införas.

Vad gäller omfattningen av den offentliga regleringen har de allra flesta remissinstanserna biträtt eller lämnat utan erinran förslaget att regleringen bör avse el-, vatten- och värmemätare.

Ett par remissinstanser vill utvidga den föreslagna regleringen till att omfatta även gasmätare. Statens vattenfallsverk och Svenska elverksföreningen anser, närmast med utgångspunkt i sin uppfattning att lagstiftningsåtgärder är obehövliga, att elmätare bör undantas från offentlig kontroll.

För egen del biträder jag förslaget att den offentliga kontrollen skall omfatta el-, vatten- och värmemätare. Däremot anser jag att det saknas tillräckligt underlag för att kunna bedöma behovet av lagstiftningsåtgärder beträffande gasmätare.

Även förslaget att författningsregleringen skall omfatta dels vissa grundläggande krav på måtanordningarna, dels regler om typkontroll och typefterkontroll av måtanordningarna har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Även remissinstanser, som i första hand vill tillgodose föreliggande behov genom frivilliga åtgärder, synes i och för sig kunna godta regler om typkontroll. Detta gäller t. ex. Svenska elverksföreningen och Svenska vatten- och avloppsföreningen.

Också enligt min mening bör beträffande måtanordningarna vissa grundläggande krav i fråga om utförande, beskaffenhet och egenskaper uppställas genom författningsföreskrifter. Till dessa föreskrifter bör som har föreslagits knytas regler om typkontroll och typefterkontroll av att måtanordningarna överensstämmer med kraven. Jag delar också uppfattningen att denna kontroll i likhet med annan officiell provning bör utföras av riksprovplats.

Flertalet remissinstanser godtar även förslaget att författningsföreskrifter om största tillåtna felvisning hos mätare i drift skall kunna meddelas och att efterlevnaden av dessa föreskrifter skall kontrolleras genom stickprovskontroll. Förslaget om stickprovskontroll till den del det avser vatten- och värmemätare avstyrks dock av VVS-tekniska föreningen under hänvisning till att den tekniska konstruktionen av dessa mätare är sådan att mätnoggrannheten varierar i tiden och är beroende av vattenkvaliteten. Svenska elverksföreningen anser bl. a. att frågan om tillåten felvisning är en avtalsfråga som inte bör bli föremål för lagstiftning.

För egen del instämmer jag i uppfattningen att den grundläggande frågan om största tillåtna felvisning hos mätare i drift bör regleras genom författningsföreskrifter. Kraven på mätnoggrannhet får anpassas till vad som är rimligt och möjligt med hänsyn till förekommande mätartyper och den tekniska utvecklingen på området. Kraven bör emellertid inte vara större än att kostnaden för att uppfylla dem står i rimlig proportion till de vinster som kan uppnås för enskilda. Ansvaret för att ställda krav uppfylls bör inte såsom har föreslagits åvila den som levererar måtanordningen, utan den som distribuerar el- vatten eller värme, eftersom det är distributören som sätter upp mätarna och svarar för deras skötsel. Distributören förutsätts sålunda genom frivillig egenkontroll tillse att gällande föreskrifter iakttas. Jag ansluter mig också till förslaget att den frivilliga egenkontrollen bör förenas med en möjlighet för samhället att genom stickprovskontroll tillse att måtanordningar som har tagits i drift har en tillfredsställande funktion och även i övrigt uppfyller gällande föreskrifter. Denna stickprovskontroll bör i enlighet med vad som har föreslagits utföras av riksprovplats. Jag biträder således förslaget i denna del.

Flertalet remissinstanser tillstyrker också eller lämnar utan erinran förslaget att abonnent skall ha rätt att efter viss tid få måtanordning utbytt. Svenska elverksföreningen hävdar emellertid att detta är en avtalsfråga som inte bör bli föremål för lagstiftning. Svenska värmeverksföreningen anser att utbytesrätten bör knytas till

föreskrifterna om största tillåtna felvisning i drift.

Till grund för reglerna om utbytesrätt skall enligt förslaget ligga anvisningar om rekommenderad längsta tid en mätanordning får användas utan översyn. Denna tid avses bli anpassad till vad som kan anses rimligt och lämpligt med hänsyn till förekommande mätypen och den tekniska utvecklingen på området. Utbytesrätten får ses som en garanti mot att distributören utan översyn använder en mätare längre tid än som rekommenderas. Också enligt min mening är detta ett lämpligt sätt att garantera abonnenterna en kontinuerlig översyn av mätarna. Jag ansluter mig således till förslaget.

Jag övergår nu till ett par frågor som inte har behandlats i departementspromemorian men som har diskuterats under remissbehandlingen. Den ena frågan gäller finansieringen av den offentliga kontrollen, den andra avser hur den offentliga kontrollen skall vara organiserad.

Kostnaderna för den offentliga kontrollen bör enligt min mening finansieras genom avgifter vilka lämpligen kan tas ut i samband med typkontrollen.

Vad gäller frågan hur den offentliga kontrollen skall vara organiserad delar jag i princip statens industriverks uppfattning att föreskrivande myndighet inte samtidigt bör vara riksprovplats. Några remissinstanser har vidare diskuterat frågan vilken myndighet som bör anförtros uppgiften att meddela föreskrifter om de förut nämnda mätanordningarna och frågan vilket organ som bör vara riksprovplats. Jag är för dagen inte beredd att besvara dessa frågor. Mycket talar emellertid för att statens provningsanstalt bör bli riksprovplats för den officiella provning som har förordats i det föregående. Som föreskrivande myndighet kan t. ex. statens industriverk komma i fråga beträffande elmätare och statens planverk i fråga om vatten- och värmemätare. Dessa frågor måste emellertid beredas ytterligare. Oberoende av hur dessa frågor löses är det emellertid angeläget att betona att föreskriftsarbetet bör äga rum i nära samarbete med riksprovplatsen.

Som har anförts i departementspromemorian kan en offentlig reglering av det slag som jag har förordat inte genomföras med mindre riksdagen genom lag lämnar sitt bemyndigande därtill.

Det förslag till bemyndigandelag som departementspromemorian mynnar ut i tillstyrks eller lämnas i allt väsentligt utan erinran av flertalet remissinstanser. Förslaget avstyrks dock av Svenska kommunförbundet och Svenska elverksföreningen. Elverksföreningen är särskilt kritisk mot att regeringen skall kunna överlämna till förvaltningsmyndighet att meddela föreskrifter och anser i övrigt att lagförslaget innebär alltför långtgående och ospecificerade fullmakter. Sistnämnda uppfattning delas av Svenska värmeverksföreningen.

Jag har i det föregående lämnat en redogörelse för huvuddragen av den offentliga kontroll som enligt min mening bör komma till stånd. Enligt min uppfattning sträcker sig lagförslaget inte längre än som behövs för att kunna genomföra denna offentliga kontroll. Jag ansluter mig också till förslaget att regeringen skall kunna överlämna till förvaltningsmyndighet att meddela föreskrifter inom angivna ramar.

Ett par remissinstanser, bl. a. VVS-tekniska föreningen, befarar att lagförsla-

get skall användas för att införa krav på individuell mätning. Med anledning därav vill jag påpeka att avsikten endast är att ge föreskrifter om de mätare som faktiskt används.

Några remissinstanser, bl. a. Svenska värmeverksföreningen och Svenska elverksföreningen, anser det angeläget att en författningsreglering med stöd av den föreslagna bemyndigandelagen föregås av samråd. Jag delar denna uppfattning. Enligt min mening bör en stor del av den kritik, som riktas mot lagförslaget särskilt från branschföreningarna, kunna undvikas eller i varje fall väsentligt mildras genom ett sådant samrådsförfarande. I likhet med Sveriges grossistförbund och Svenska elverksföreningen vill jag också betona vikten av en anpassning till gällande internationella normer.

För egen del kan jag i huvudsak biträda lagförslaget. Det bör emellertid kompletteras i några avseenden och förtydligas i vissa andra hänseenden.

Bemyndigandet bör som Svenska värmeverksföreningen påpekar förtydligas så, att det klart framgår att även kollektiv mätning av värme till enskilda hushåll omfattas. Detta kan lämpligen ske genom att orden "hushållsförbrukning av vatten eller förbrukning av värmeenergi för uppvärmning i enskilda hushåll" byts ut mot "hushållsförbrukning av vatten eller värmeenergi". Vidare bör bemyndigandet preciseras så, att det framgår att bemyndigandet endast avser mätanordning som används av leverantör.

Bemyndigandet bör också kompletteras med regler som gör det möjligt för regeringen eller, efter delegation av regeringen, förvaltningsmyndighet att meddela föreskrifter om avgifter för sådan provning, kontroll eller besiktning som har föreskrivits med stöd av bemyndigandet. Dessa avgifter är som jag förut nämnde avsedda att bidra till täckningen av kostnaderna för den offentliga regleringen.

I anslutning till bemyndigandet bör i lagen tas upp en regel om rätt för den som på grund av föreskrift som har meddelats med stöd av bemyndigandet skall utföra provning, kontroll eller besiktning att få tillträde till lokal eller område, där mätanordning, som skall provas, kontrolleras eller besiktigas är uppsatt. Tillträdesregeln kan lämpligen utformas efter mönster av 6 § lagen om bestämning av volym och vikt i dess lydelse efter den ändring som jag förut har förordat. Vidare bör i lagen införas en regel om förbud för den som har tagit befattning med ärende om sådan provning, kontroll eller besiktning som har föreskrivits med stöd av bemyndigandet att obehörigen röja affärs- eller driftförhållande som han därvid fått kunskap om.

Bemyndigandet kan lämpligen tas upp som 1 §. Tillträdesregeln kan bilda 2 § och regeln om tystnadsplikt 3 §.

Bemyndigandelagen bör i likhet med lagen om ändring i lagen om bestämning av volym och vikt träda i kraft den 1 juli 1978.

Jag vill till sist ta upp en annan lagstiftningsfråga inom området för officiell provning.

Den officiella provningen syftar i första hand till att ta fram det faktaunderlag som behövs för att avgöra om t. ex. en produkt överensstämmer med de krav som

statlig myndighet har ställt upp. Det ankommer sedan på den myndighet som har meddelat föreskrifterna att på grundval av detta faktaunderlag fatta beslut i frågan om produkten skall godkännas eller inte. I många fall kan det emellertid vara önskvärt att beslut i godkännandefrågan fattas och meddelas av det provande organet i direkt anslutning till provningen. En sådan beslutanderätt kan utan vidare överlämnas till myndighet. Överlämnande av sådan beslutanderätt till exempelvis ett bolag skall däremot enligt 11 kap. 6 § regeringsformen ske med stöd av lag, eftersom uppgiften att fatta beslut i godkännandefrågan innefattar myndighetsutövning. Före den 1 januari 1977 skulle sådant överlämnande ske genom lag.

Genom lagen (1975:444) om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet har riksprovplats som är bolag eller stiftelse vari staten har ett bestämmande inflytande givits rätt att pröva bl. a. fråga som gäller godkännande av produkt eller anläggning. Det ankommer på regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att ge närmare föreskrifter för utövandet av beslutanderätten.

1975 års lag ger sålunda möjlighet att till en riksprovplats som är bolag överlämna beslutanderätt i fråga som gäller godkännande av produkt eller anläggning. I allmänhet innebär detta en tillfredsställande delegationsmöjlighet, eftersom provningen i normalfallet är inriktad på själva produkten eller anläggningen eller någon del därav. I vissa fall förekommer emellertid att den produktionsinriktade provningen ersätts med en kontroll, som inte gäller produkten som sådan utan snarare förutsättningarna för att den skall kunna bli godtagbar. Denna indirekta kontroll kan avse t. ex. kompetensen hos den personal som tillverkar eller kontrollerar produkten, den utrustning som används vid tillverkningen eller kontrollen av produkten, det förfarande, den tillverknings- eller kontrollmetod som därvid kommer till användning eller företagets organisation för kvalitetsstyrning. Frågan om godkännande kommer i dessa fall att gälla personalens kompetens, utrustningens lämplighet eller förfarandets resp. organisationens ändamålsenlighet. De erfarenheter som har vunnits inom området för tryckkärl och lyftanordningar, där AB Statens Anläggningsprovning är riksprovplats, har visat att det finns behov att kunna överlämna beslutanderätt också i nu nämnda godkännandefrågor. För att detta skall kunna ske måste emellertid den nämnda lagen om beslutanderätt ändras. Detta kan lämpligen ske genom att orden "godkännande av produkt eller anläggning" byts ut mot "godkännande av personal, utrustning, förfarande, organisation, produkt eller anläggning". Jag förordar att lagen ändras på detta sätt. Lagen bör ändras också med hänsyn till att överlämnande av beslutanderätt inte längre behöver ske genom lag utan kan ske med stöd av lag. Lagändringen bör träda i kraft två veckor efter den dag, då författningen om lagändringen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

7 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom industridepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt.
2. lag med bemyndigande att meddela föreskrifter i fråga om anordning för förbrukningsmätning av elektrisk energi, vatten eller värmeenergi, m. m.,
3. lag om ändring i lagen (1975:444) om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet.

8 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att antaga förslagen.

9 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga 1

**OFFICIELL PROVNING
AV EL-, VATTEN- och
VÄRMEMÄTARE**

**Promemoria utarbetad inom
industridepartementet**

Inledning

I prop. 1971:164 med förslag till lag om bestämning av volym och vikt berördes frågan om behovet av att införa en obligatorisk justeringskontroll (officiell provning) av gas-, vatten- och elmätare samt taxametrar och telemätare. Det konstaterades dock att tillräckligt underlag för att lägga fram förslag i denna fråga ej förelåg. Behovet av en utredning beträffande kontroll av de nämnda mätarna har understrukits vid ett flertal tillfällen. Det har dock bedömts lämpligt att i ett inledande skede begränsa utredningen till kontroll av vatten- och elmätare, som av de angivna mättonen har den ojämförligt största ekonomiska betydelsen för konsumenterna. Regeringen uppdrog den 3 april 1975 åt statens provningsanstalt (SP) att utreda behovet av kontroll av el-, vatten- och värmemätare. Utredningsresultatet presenterades i januari 1976 (SP-rapport 1975-18). Rapporten utmynnar i förslag till införande av offentligt reglerad kontroll i fråga om el-, kallvatten- och värmemätare samt varmvattenmätare avsedda för lägenhetsinstallation.

Efter remiss har yttranden över rapporten avgetts av konsumentverket, bostadsstyrelsen, statens råd för byggnadsforskning, statens planverk, statens industriverk, statens vattenfallsverk, Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund, Hyresgästernas riksförbund, Svenska byggnadsentreprenörföreningen, Svenska elverksföreningen, Svenska kommunförbundet, Svenska vatten- och avloppsföreningen, Svenska värmeverksföreningen, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO), Sveriges civilingenjörskörbundet CF-STF, Sveriges fastighetsägareförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund och Sveriges villaägareförbund.

Under remissbehandlingen har från flera håll efterlysts en utredning om de ekonomiska konsekvenserna av det i rapporten framlagda förslaget. En sådan utredning har gjorts inom industridepartementet och redovisas i denna promemoria. Inom departementet har även utarbetats ett förslag till erforderlig lagstiftning som också redovisas i denna promemoria.

Nuvarande ordning

Allmänt

Statsmakterna har på senare tid fattat en rad beslut som har direkt eller indirekt anknytning till mätning av energiförbrukning.

I 15 § lagen (1975:262) om allmän energiskatt föreskrivs att eldistributör skall föranstalta om uppmätning av energiförbrukning.

Enligt 9 a § bostadsfinansieringsförordningen (1974:946) utgår bostadslån i princip endast om huset förses med anordningar som gör det möjligt att mäta och debitera leveranser av varmvatten, el och gas särskilt för varje lägenhet. Beträffande lån för ombyggnad kan dock undantag medges om särskilda skäl föreligger. Bestämmelserna trädde i kraft den 1 juli 1976 (jfr SFS 1975:959).

I flera sammanhang, bl. a. i prop. 1976/77:107, har regeringen understrukt

vikten och behovet av energisparande. Ökad individuell energimätning har vid ett flertal tillfällen förts fram som ett lämpligt instrument att öka sparbenägenheten och styra ett brett upplagt energisparande.

Officiell provning

Officiell provning innefattar sådan teknisk provning, kontroll och besiktning som är föreskriven i lag eller annan författning och som inte är sådan kontroll som konstruktör, tillverkare, ägare eller annan part utan krav på opartiskhet låter utföra i egen verksamhet på eget ansvar (egenkontroll). Den officiella provningen syftar ytterst till att skydda liv, hälsa och egendom.

Statsmakterna antog år 1972 och år 1974 riktlinjer för organisationen av officiell provning och kontroll (prop. 1972:54. NU 1972:38, rskr 1972:199, prop. 1974:162, NU 1974:52, rskr 1974:349). I anslutning till dessa riktlinjer har antagits viss lagstiftning, bl. a. lagen (1974:896) om riksprovplatser m. m.

Enligt riktlinjerna skall organiseras ett system av riksprovplatser vilka tillsammans skall täcka landets behov av officiell provning. Riktmärket för denna organisation är att ansvaret för den officiella provningen av varje objekt skall läggas på en enda riksprovplats. Riksprovplats skall enligt 3 § lagen om riksprovplatser m. m. vara organ som kan antagas utföra officiell provning på ett opartiskt och sakkunnigt sätt.

För den icke officiella provningen kan särskilda organ auktoriseras av statens provningsanstalt. Dessa s. k. auktoriserade provplatser skall enligt 7 § lagen om riksprovplatser m. m. ha kompetent personal och lämplig utrustning för den avsedda provningen.

El-, vatten- och värmemätare

Officiella föreskrifter om krav på egenskaper hos mätare för förbrukningsmätning av elektrisk energi, kallvatten samt värmeenergi saknas i Sverige. I allmänhet är det distributörerna av el, vatten och värme som svarar för kraven på mätarna och även för skötseln av desamma. En central roll i detta sammanhang spelar branschföreningarna för distributörerna — Svenska elverksföreningen, Svenska vatten- och avloppsföreningen samt Svenska värmeverksföreningen. Branschföreningarna har utfärdat rekommendationer som har intresse i sammanhanget.

I fråga om elmätning finns vissa regler i "Allmänna bestämmelser för kraftleverans av lågspänning" som har utgivits av Svenska elverksföreningen. Här sägs bl. a. att om fel förmodas i mätanordningen har abonnenten rätt att påkalla provning av densamma. Provnings verkställes av leverantören. Abonnenten har dock möjlighet att begära provning genom en av båda parter utsedd sakkunnig. Om parterna ej kan enas om sakkunnig, kan frågan om utseende av sakkunnig hänskjutas till länsstyrelsen. En anordning för förbrukningsmätning av elektrisk energi anses godtagbar om avvikelserna från sant värde ej överstiger gränserna $\pm 5\%$ vid belastningar aktuella under den tid då fel antas ha förelegat. Om provning

sker på abonnentens begäran och om storleken av felvisningen legat inom de nämnda gränserna skall abonnenten bekosta provningen; i annat fall skall leverantören stå för kostnaderna.

Regler av likartad innebörd har beträffande kallvattenmätare tagits in i "Normalförslag till allmänna bestämmelser för brukande av kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning", som har givits ut av Svenska vatten- och avloppsföreningen. För värmemätare finns motsvarande regler i "Allmänna bestämmelser för leverans av fjärrvärme" som har utfärdats av Svenska värmeverksföreningen.

Statens provningsanstalts rapport

Omfattning av mätning

Individuell mätning förekommer i störst utsträckning på elsidan. Debitering av avgifter för konsumtion av elektrisk energi sker vanligen genom tariffer som är uppbyggda genom dels en fast avgift, dels en rörlig. Den senare är konsumtionsberoende innebärande att visningen hos elmätaren bestämmer den rörliga avgiftens storlek. Enligt SP debiteras omkring 75% av avgifterna för el genom mätning. År 1973 fanns något mer än 4 miljoner elmätare installerade hos lågspänningsabbonenter.

Huvudparten av debiteringen för vattenförbrukningen grundas numera på mätning. Enligt SP omfattar andelen abonnemang med mätning omkring 94% av totala antalet. Huvuddelen av installerade vattenmätare eller omkring 870 000 mätare bedöms vara installerade hos abonnenter med enbart hushållsförbrukning.

Drygt en fjärdedel av landets befolkning fick energileveranser för uppvärmning och varmvatten genom 50 kommunala värmeverk under arbetsåret 1974/75. Antalet abonnemang var ca 28 000; härav var omkring 11 000 separatanslutna småhus. Endast en mindre del av småhusen har blivit anslutna via mätare i motsats till övriga hus, varför antalet värmemätare har uppskattats till omkring 17 000, dvs ca 60% av antalet abonnemang.

Mätaregenskaper

Det finns vissa vägledande regler i form av standarder eller föreskrifter, som specificerar krav som mätarna skall uppfylla i nytt tillstånd.

Elmätarna är sålunda vanligen utformade med avsikt att fylla kraven angivna i en internationell standard som har svensk motsvarighet.

En stor del av vattenmätarna importeras från Förbundsrepubliken Tyskland. Föreskrifter från detta land har därför varit styrande för mätarnas egenskaper. Det finns även ett EG-direktiv inom området.

Tyska föreskrifter har även varit vägledande för utformning av egenskaperna hos värmemätarna. Dessa har under senare år klart utvecklats till det bättre. Det pågår internationellt arbete med syfte att formulera enhetliga globala krav på värmemätarna.

De metrologiska egenskaperna hos mätarna brukar förändras med åren. Vanligen finns det en tendens för mätarna att med tiden gå något långsammare i genomsnitt. Vidare brukar spridningen i felvisning mellan mätare till tid och typ samhörande grupp öka under åren. Om de äldre mätarna inte ses över, kan detta få som konsekvens en orättvis fördelning av kostnader mellan abonnenterna.

Kontroll i andra länder

I syfte att begränsa orättvisor på grund av felvisning hos mätare har flera länder infört officiell kontroll av mätare.

Officiell kontroll av elmätare finns i bl. a. Belgien, Frankrike, Holland, Schweiz, Storbritannien och Förbundsrepubliken Tyskland. I dessa länder krävs att mätarna skall vara typgodkända. En löpande officiell kontroll av nya mätare finns i Frankrike, Schweiz, Storbritannien och Tyskland. Krav på översyn av mätarna innan dessa underkastas revision finns i Holland, Schweiz, Storbritannien och Tyskland.

En liknande kontroll som för elmätare finns även beträffande kallvattenmätare i Frankrike och Tyskland. I Holland finns ett frivilligt reglerat kontrollsystem. Detta har tagits upp på initiativ av vattenverken och har nått en anslutning av över 90%.

Beträffande värmemätare föreligger hos de nämnda länderna f. n. endast föreskrifter i Tyskland. Eftersom internationella rekommendationer är under utarbetande, kan det förväntas att den officiella kontrollen av värmemätare kommer att spridas till fler länder.

Kontrollförhållanden i Sverige

Den svenska standarden för elmätare är vägledande vid formulering av kraven för dessa mätare. Däremot förekommer olikheter i metodik mellan företagen vid kontroll av kraven.

SP finner att frågan om mottagningskontroll av nya elmätare och översyn av äldre elmätare är starkt beroende av företagsstorlek. Hos flertalet företag förekommer regelmässig mottagningskontroll samt periodisk översyn av äldre mätare i en utsträckning som nära överensstämmer med översyns omfattningen i länder med föreskriven kontroll. I de mindre företagen är emellertid mottagningskontroll av nya mätare relativt sällsynt samtidigt som översynen av äldre mätare sker i en betydligt mindre omfattning än vad som förekommer i de större svenska företagen eller i länder med föreskriven kontroll.

Även för vatten- och värmemätare är omfattningen av kontrollverksamheten beroende av storlek på verk.

Den tillgängliga verkstadskapaciteten för regelbunden kontroll och översyn av de berörda slagen av mätare synes vara god. Huvudparten av verkstäderna tillhör distribuerande verk. Dessutom anlitas fristående verkstäder liksom verkstäder hos mätarleverantörer. Ett 60-tal verkstäder utför kontroll eller översyn av el- eller

vattenmätare. Många av verkstäderna är dock anmärkningsvärt små.

Några formella kompetenskrav ställs inte på den som kontrollerar de berörda mätaarna. Ej heller ställs krav beträffande erforderlig kvalitet på utrustning, dess handhavande och kontroll. SP konstaterar att sådana enhetliga kalibreringsrutiner som erfordras för att säkerställa noggrannhet hos kontrollutrustning ej har utvecklats.

Statens provningsanstalts överväganden och förslag

Enligt SP förekommer brister i nuvarande kontroll av el-, vatten- och värmemätare. Det framlagda underlaget visar sålunda att det genomsnittligt finns klara olikheter mellan större och mindre företag i deras handhavande av kontrollfrågorna. SP bedömer att ca 40% eller omkring 1,6 millioner av lågspänningsabonnenterna har elmätare som tillhör distributörer med bristfällig kontroll av mätaarna. Motsvarande uppgift för abonnenterna av vatten för hushållsförbrukning anges vara ca 50%. Dessa är anslutna till distributörer som ansvarar för omkring 450 000 kallvattenmätare.

SP anser att risken för orättvis omfördelning av kostnaderna är stor för abonnenter anslutna till distributörer med bristfällig kontroll av mätare. Regelmässig kontroll av mätare anges således vara ett grundläggande villkor för att nå rimlig rättvisa vid debitering av förbrukning.

SP ställer sig tveksam till möjligheterna att nå förbättring av förhållandena genom enbart frivilliga åtgärder. Det anförs att de svenska el-, vatten- och värmeverken ej förfogar över nödvändiga provningsresurser för att administrera en samordnad kontrollverksamhet.

Vidare andras principiella betänkligheter mot att distributörerna själva skall få föreskriva villkor vid mätning. Det noteras i detta sammanhang att tillåtna felgränser hos elmätare i bruk är betydligt större i Sverige, $\pm 5\%$, än i länder med offentligt reglerad kontroll. I Frankrike och Förbundsrepubliken Tyskland är gränserna således $\pm 3\%$, i Storbritannien $-3,5\%$ $+2,5\%$.

Enligt SP finns motiv att införa offentligt reglerad kontroll av de berörda mätaarna i landet med syfte

- att skapa större rättvisa vid fördelning av kostnader mellan abonnenter,
- att nå likformighet i kontrollhänseende över landet i sin helhet,
- att stimulera utvecklingen mot mätare med bättre egenskaper,
- att genom enhetligt objektivt faktaunderlag underlätta distributionsenheternas anskaffning och översyn av mätaarna,
- att undanröja principiella betänkligheter i nuvarande ordning samt förbättra möjligheterna till insyn i verksamheten.

SP föreslår att offentligt reglerad kontroll införs för el-, kallvatten- och värmemätare. SP anser att även varmvattenmätare avsedda för individuell mätning av tappvarmvatten i lägenheter bör omfattas i verksamheten. Denna föreslås bli grundad på att:

- myndighet meddelar föreskrifter och utfärdar typgodkännande,

- riksprövplats svarar för typprovning och typefterkontroll,
- löpande egenkontroll av mätare sker enligt givna föreskrifter under mätarleverantörens ansvar beträffande nya mätare respektive innehavarens för äldre. Egenkontrollen övervakas av riksprövplatsen,
- auktoriserade provplatser, vilkas utrustning hålls spårbar till nationella referensnivåer genom regelbunden kalibrering hos den svenska mätplatsorganisationen, biträder vid egenkontrollarbetet.

Remissyttrandena

Allmänna synpunkter

Bostadsstyrelsen, konsumentverket, statens planverk, statens råd för byggnadsforskning m. fl. remissinstanser, tillstyrker i princip införande av offentligt reglerad kontroll av el-, vatten- och värmemätare. I yttrandena påpekas det angelägna i att, av rättviseskäl, felen i samband med mätningarna hålles inom rimliga gränser. Man efterlyser dock en klarare och mer fullständig bild av de kostnader och fördelar som är förknippade med SP:s förslag. *Hyresgästernas Riksförbund* menar att problemet är att välja kravnivå och omfattning på kontrollverksamheten så att kostnaderna inte överstiger värdet av mer exakt mätning. Denna uppfattning kommer också till uttryck i andra remissyttrandena.

Bl. a. *Svenska elverksföreningen* påpekar att de rationaliseringsvinster som SP förmodar blir följden av en samordnad verksamhet inte är tillfredsställande belagda.

Statens vattenfallsverk, Svenska kommunförbundet samt *Svenska vatten- och avloppsföreningen* ifrågasätter det nödvändiga med lagstiftningstvång i denna fråga. De brister i fråga om mätutrustning som påtalats bör på ett enklare men lika effektivt sätt kunna åtgärdas på frivillig väg enligt rekommendationer som utformas av berörda riksorganisationer i samråd med konsumentverket och statens provningsanstalt.

Sveriges industriförbund förordar att man överväger lösningar på kontrollproblemet som i större utsträckning bygger på en effektivisering av redan föreliggande kontrollsystem.

Flertalet remissinstanser redovisar en positiv attityd till SP:s förslag om typkontroll av mätare. *Sveriges grossistförbund* understryker dock vikten av att de svenska kraven i största möjliga utsträckning anpassas till förekommande internationella föreskrifter och normer på detta område.

Det föreslagna kravet på allkontroll av nya mätare skulle enligt *Sveriges Grossistförbund* kräva en resursinsats som inte står i rimlig proportion till kontrollens fördelar från konsumentsynpunkt. Denna uppfattning delas av *Svenska elverksföreningen*. I stället förordas stickprovskontroll av nya mätare.

Konsumentverket påpekar att nu gällande principer för kostnadstäckning vid kontroll som föranleds av misstanke om fel i avläsningen är olyckligt utformade. Konsumenten synes normalt få svara för kontrollkostnaderna i de fall då någon

avvikelse som överskrider gränsnivån för accepterade fel inte kan visas ha förekommit. Enligt konsumentverkets uppfattning torde en sådan princip leda till att många konsumenter avstår från att framföra klagomål för att inte riskera att få svara för kontrollkostnaderna. Ett förstärkt konsumentskydd bör därför eftersträvas.

Sveriges villaägareförbund anser att kontroll ska kunna ske på begäran av konsument utan kostnad för denne.

Svenska värmeverksföreningen efterlyser en klarare redovisning av hur egenkontrollen av gamla mätare kan komma att ske. *Bostadsstyrelsen* ifrågasätter om det från praktiska synpunkter är möjligt och lämpligt att ålägga innehavare av gamla mätare ansvaret för den löpande kontrollen.

Statens vattenfallsverk påpekar att mätnoggrannheten hos värme- och vattenmätarna är långt mindre än hos elmätarna. Den sammankoppling som gjorts i SP:s förslag är därför olämplig. Denna uppfattning delas av *Svenska elverksföreningen*.

Satsning på utökad mätteknisk forskning framför allt vad gäller uppmätning av vatten och värme rekommenderas av *Svenska kommunförbundet*. Detta skulle vara abonnenterna till större nytta än införandet av officiell provning, anser förbundet.

Elmätare

Svenska elverksföreningen har ingen erinran mot SP:s förslag, att provningsutrustningar för mätarkontroll regelbundet skall kalibreras mot nationella referensnivåer. I övrigt ställer sig föreningen avvisande till SP:s förslag om offentligt reglerad kontroll av mätare. Däremot är föreningen beredd att verka för frivilliga åtgärder som till en del skulle kunna tillgodose SP:s synpunkter.

Statens industriverk anser att obligatorisk löpande kontroll av nya och i bruk varande mätare ej bör införas. Den frivilliga kontrollen som distributörerna bedriver samt en fastställd rätt för abonnenten att kräva byte av mätare efter det antal år som den föreskrivande myndigheten bestämmer bör enligt verket ge tillräckligt skydd för konsumenten mot orättvisor på grund av felmätning.

Vattenmätare

Svenska vatten- och avloppsföreningen anser att man på frivillighetens väg når samma resultat som SP föreslår skall ske genom offentlig kontroll. Föreningen har dock i princip inget att erinra mot kontrollens omfattning. Lämplig utesittningstid för vattenmätare kan enligt föreningen bäst avgöras av vederbörande lokala va-verk och inte av ett centralt organ för hela riket. Bedömningen bör baseras bl. a. på va-verkets egna lokala erfarenheter. Eventuella generella föreskrifter bör således endast innehålla bestämmelse om den utesittningstid för nya vattenmätare som inte i något fall får överskridas.

Statens industriverk anser att obligatorisk löpande kontroll av nya och i bruk

varande mätare ej bör införas. Vidare anför verket att abonnenten skall ha rätt att, efter det antal år som den föreskrivande myndigheten bestämmer, kräva byte av mätare.

I flera remissyttranden, bl. a. från *bostadsstyrelsen*, framförs önskemål om förbättrad nätnoggrannhet, speciellt för tappvarmvattenmätare. *SABO* påpekar att kravet på rättvisare kostnadsfördelning blir allt starkare i och med att fler konsumenter debiteras med utgångspunkt i den egna förbrukningen, samtidigt som kostnaden per förbrukningsenhet ökar kraftigt.

Värmemätare

Svenska värmeverskföreningen uttalar sig starkt gillande för allkontroll av nya mätare.

Statens råd för byggnadsforskning påpekar att mätning som avser fördelning av energiförbrukning för uppvärmning på enskilda lägenheter i hyreshus stöter på särskilda problem. I en nyligen redovisad forskningsrapport konstateras t. ex. att de flerfamiljshus som byggs i dag har sådana egenskaper att stora värmemängder lätt kan överföras genom en lägenhets begränsningsytor från andra lägenheter. Mätning av den genom ett värmesystem tillförda värmemängden till en viss lägenhet kan således vara ett mycket dåligt mått på den värmemängd som utnyttjas i lägenheten ifråga. Normalt är också värmeinstallationerna utförda så att hyresgästens möjligheter att reglera energiförbrukningen är små. De besparingsmöjligheter som ligger i att påverka enskilda hyresgästers förbrukning är alltså begränsade. Betydligt större besparingsmöjligheter finns enligt rådet genom att påverka ägaren/förvaltaren så, att inreglering och drift av hela fastighetens värmesystem inriktas på god energihushållning. En förbättrad kontroll av fördelningsmätare för uppvärmning avsedda för lägenheter saknar därför väsentlig betydelse för energihushållning. Värmemätare för abonnent till fjärrvärmesystem är emellertid nödvändig för genomförande av den föreslagna kontrollverksamheten.

Samhällsekonomiska konsekvenser av offentligt reglerad kontroll av mätare (prisläge 1977-01)

Med anledning av uttalanden under remissbehandlingen av SP:s rapport har inom industridepartementet gjorts en utredning om de ekonomiska konsekvenserna av SP:s förslag. Utredningsresultatet redovisas i bil. 1—5. I detta avsnitt lämnas en kort sammanfattning.

Den offentliga kontrollen antas omfatta typprovning, auktorisation av mätarverkstäder, föreskriftsarbete och viss stickprovskontroll (se vidare bilagor).

Kostnader för den offentliga kontrollapparaten

För elmätare har den årliga kostnaden för den offentliga kontrollapparaten uppskattats till ca 0,6 Mkr/år, dvs. 0,15 kr./år per abonnent. Detta innebär en kostnadsökning på ca 0,15%.

För vattenmätare blir kostnaderna ca 0,6 Mkr/år, dvs. 0,74 kr./år per abonnent. Detta innebär en kostnadsökning på ca 0,4%.

För värmemätarna blir kostnaderna ca 0,5 Mkr/år, dvs. 24,70 kr./år per abonnent. Detta innebär en kostnadsökning per abonnent på 0,3%.

Kostnader som drabbar konsumenterna

En offentligt reglerad kontroll av elmätare för lågspänningsabbonenter ger jämfört med dagsläget sannolikt en mindre felspridning mellan mätare resulterande i en omfördelning av kostnaderna mellan konsumenterna så att större rättvisa i debitering uppnås. Med dagens energipriser blir de konkreta konsekvenserna följande:

- För ca 20% av abonnenterna som idag betalar för litet p. g. a. bristfällig kontroll blir kostnaderna i genomsnitt 9,15 kr./år högre per abonnent.
- För ca 60% av abonnenterna blir kostnaderna obetydligt högre (i genomsnitt 0,15 kr./år per abonnent).
- För ca 20% av abonnenterna som idag betalar för litet p. g. a. bristfällig kontroll blir kostnaderna i genomsnitt 9,15 kr./år högre per abonnent.

Kostnaden för den offentliga kontrollapparaten är inräknad i ovanstående siffror. Huvuddelen av kostnaderna härrör dock från den utökade egenkontroll som de mindre företagen nödgas införa för att uppnå föreskriven mätarkvalitet.

Dessa siffror kan jämföras med de 1 000 kr./år som genomsnittsabbonenten idag betalar för elenergi.

För vatten- och värmemätare är bedömningsunderlaget relativt begränsat. Liknande förhållanden som för elmätare synes dock gälla.

Svårkvantifierbara positiva effekter av offentligt reglerad mätarkontroll

- Förbättrade mätare genom typkontrollverksamheten.
- Förbättrad kvalitet i verkstäderna genom auktorisationen.
- Rationaliseringseffekter genom färre antal verkstäder.
- Ökat konsumentskydd.

Överväganden och förslag

SP:s förslag innebär att i fråga om anordningar för mätning av lågspänningsabbonenters förbrukning av elektrisk energi, hushållsförbrukning av vatten eller av förbrukning av värmeenergi för uppvärmning i enskilda hushåll vissa egenskapskrav skall uppställas genom författningsreglering. Vidare ligger i förslaget att dessa mätanordningar skall underkastas officiell provning i form av typprovning och typfesterkontroll för att utvärdera om de uppfyller föreskrivna krav. I övrigt förutsättes kontrollen av dessa mätanordningar ske genom föreskriven, löpande egenkontroll med biträde av auktoriserade provplatser.

Till komplettering av SP:s förslag har inom industridepartementet gjorts en utredning om de ekonomiska konsekvenserna av förslaget. Utredningen visar att kostnaderna för den offentliga kontrollapparaten som krävs för att genomföra förslaget är obetydliga.

Samtliga remissinstanser vitsordar att det i fråga om nämnda måtanordningar finns behov av både egenskapskrav och någon slags kontroll av att måtanordningarna uppfyller ställda krav. Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till en författningsreglering som innebär att vissa grundläggande krav ställs på berörda måtanordningar och att måtanordningarnas överensstämmelse med kraven kontrolleras genom officiell provning i form av typkontroll och typefterkontroll. Några remissinstanser anser dock att de brister hos måtanordningarna som har påtalats bör åtgärdas på frivillig väg.

Som SP har anfört är det av principiella skäl inte lämpligt att ansvaret för egenskapskrav och kontroll vad gäller de ifrågavarande måtanordningarna anförtros företrädare för ett i förhållande till konsumenterna motsatt partsintresse. Detta ansvar bör principiellt åvila samhället. Därigenom skapas garantier för opartiskhet, öppenhet och likformighet i behandlingen av dessa frågor. Samtidigt kan nödvändiga resurser ställas till förfogande. SP:s förslag om att egenskapskrav ifråga om dessa måtanordningar skall uppställas genom författningsföreskrifter och att måtanordningarna skall underkastas officiell provning i form av typkontroll och typefterkontroll bör därför genomföras. Denna provning bör utföras av riksprovplats.

SP:s förslag att den som levererar måtanordningarna, dvs. tillverkaren eller importören, eller, i fråga om äldre måtanordningar, den som distribuerar el, vatten eller värme skall åläggas en löpande egenkontroll av måtanordningen är till sin innebörd något oklart. Det anges sålunda inte hur ofta denna kontroll skall ske och inte heller om den skall utföras genom stickprovstagning eller avse varje enskilt exemplar. Samtidigt råder oklarhet huruvida leverantören resp. distributören skall vara skyldig att anlita auktoriserad provplats vid egenkontrollen, något som i och för sig skulle innebära att det inte längre är fråga om egenkontroll utan om officiell provning.

Flera remissinstanser har uppfattat SP:s förslag i denna del som innebärande tämligen långtgående skyldigheter att kontrollera varje enskilt exemplar av måtanordningarna.

Mot denna bakgrund finns det anledning att klargöra om och i vad mån en föreskriven egenkontroll bör införas.

Det är av olika skäl inte vare sig lämpligt eller ens möjligt att generellt reglera i vilken utsträckning eller i vilka avseenden en egenkontroll bör utföras. En lämpligare lösning är därför att det får ankomma på leverantören resp. distributören själv att bestämma i vilken utsträckning egenkontrollen bör ske. Vid utförandet av en sådan frivillig egenkontroll har leverantören resp. distributören möjlighet att få biträde av auktoriserad provplats. Det förhållandet att egenkontrollen görs frivillig innebär inte att leverantören resp. distributören avhändes ansvaret för att gällande föreskrifter iakttas. Den frivilliga egenkontrollen bör förenas med en möjlighet för samhället att genom stickprovskontroll tillse att måtanordningar som har tagits i drift har en tillfredsställande funktion och även i övrigt uppfyller gällande föreskrifter. Denna stickprovskontroll bör i likhet med typefterkontrollen utföras av riksprovplats.

Utöver den jämkning i och det tillägg till SP:s förslag som nu har föreslagits bör vissa tillägg till förslaget göras.

I syfte att ytterligare förstärka konsumentskyddet bör föreskrifter meddelas om största tillåtna felvisning i drift och om rekommenderad längsta tid en mätanordning får användas utan översyn. Till föreskrifterna om rekommenderad längsta tid bör knytas bestämmelser som ger abonnenten en ovillkorlig rätt att utan kostnad få en mätanordning utbytt när denna tid löpt ut.

För att genomföra vad som har föreslagits i det föregående krävs att författningsföreskrifter meddelas bl. a. om egenskapskrav och kontroll beträffande de ifrågavarande mätanordningarna. Sådana föreskrifter innebär intrång i enskild näringsverksamhet och de kan därför inte meddelas med mindre riksdagen genom lag lämnar sitt bemyndigande härtill.

En sådan lag bör innehålla ett bemyndigande för regeringen att i fråga om anordning för mätning av lågspänningsabbonenters förbrukning av elektrisk energi, hushållsförbrukning av vatten eller förbrukning av värmeenergi för uppvärmning i enskilda hushåll meddela föreskrifter som gäller utförande, beskaffenhet, egenskaper, användning, överlåtelse, provning, kontroll eller besiktning.

Regeringen bör också ha möjlighet att överlåta åt förvaltningsmyndighet att meddela sådana föreskrifter.

I enlighet härmed har upprättats förslag till lag med bemyndigande att meddela föreskrifter i fråga om anordning för förbrukningsmätning av elektrisk energi, vatten eller värmeenergi. Förslaget fogas till denna promemoria som *bilaga 6*.

Med stöd av ett sådant bemyndigande kan regeringen utfärda föreskrifter av det innehåll som har redovisats i det föregående. Regeringen kan också helt eller delvis överlåta åt förvaltningsmyndighet, lämpligen SP, att meddela föreskrifterna. Frågan om val av riksprovplats får prövas senare i den ordning som gäller därför.

*Bilaga 1:1***Samhällsekonomiska konsekvenser av offentligt reglerad kontroll av elmätare****Kraftleverantörernas kostnadsökningar vid offentlig kontroll**

I dagens läge utövar de större kraftleverantörerna en egenkontroll som väl uppfyller de föreskrifter som kan förväntas vid en eventuell övergång till offentlig kontroll. Bristande kontroll föreligger dock bland de mindre leverantörerna. Dessa mindre företag betjänar något mer än 40% av landets abonnenter.

En offentlig kontrollreglering skulle således beröra 40% av landets lågspänningsabbonenter eller omkring 1,6 miljoner abonnenter. En offentlig kontroll med krav på största tillåtna fel i drift samt stickprovsövervakning bör innebära ökade översynskostnader hos de mindre verken. Kostnadsökningen per abonnent har uppskattats till 2,60 kr, (se bilaga 4) varför kostnadsökningen för de totala kollektivet berörda lågspänningsabbonenter skulle utgöra $1,6 \times 10^6 \times 2,60$ kr. = 4,2 Mkr.

Kostnader för den offentliga kontrollapparaten

Typprovning: 8 typer/år á 5 000 kr 40 000 kr/år

Typefterkontroll: Stickprovsförfarande av nyinstallerade mätare. Antalet nya mätare per år kan uppskattas till ca 100 000 st.

Erforderligt antal stickprov 50 st/år.

Kostnad per stickprov 3 000 kr.

Summa kostnader för typefterkontroll 150 000 kr/år

Auktorisering av mätarverkstäder:

20 verkstäder á 5 000 kr/år

(Häri ingår också viss stickprovskontroll) 100 000 kr/år

Stickprovundersökning av mätare i drift:

Totala antalet mätare av normaltyp (dvs. inte industriabbonentmätare) var 1973 ca 4,0 miljoner.

Erforderligt antal stickprov 100 st/år (100 partier om 20 st. mätare). Härför åtgår 1 man per år á 150 000 kr.

150 000 kr/år

Föreskriftsarbete:

Tillåtna felgränser kommer att anpassas till bestämmelserna utomlands. (Detta innebär en sänkning från nuvarande $\pm 5\%$).

Föreskriftsarbetet beräknas kosta 50 000 kr/år

Mätteknisk referensutrustning + byggnadsutrymme

Total årlig kostnad för byggnader och instrument 110 000 kr/år
(Kapitalkostnad + underhållskostnad) _____

Summa kostnader för den offentliga kontrollapparaten 600 000 kr/år

Summa kostnader av offentlig kontroll

$4,2 + 0,6 = 4,8$ Mkr/år

Omfördelning av kostnader mellan abonnenter med elmätare med positiv och negativ felspridning

Akkumulerade merkostnader under en 20-årsperiod för en genomsnittlig lågspänningsabbonent med positiv felspridning (i förhållande till abonnent med mätare utan avvikelse från medelvärdet) är under nuvarande förhållanden $576/2 = 288$ kr., dvs. i genomsnitt $= 14,40$ kr/år. Detta motsvarar en genomsnittlig spridning på ca $+ 1,8\%$ (standardavvikelse).

Genom nya föreskrifter och offentlig kontroll kan denna genomsnittliga spridning sänkas till ca $+ 1,0\%$ (se bilaga 1). Detta innebär att abonnentkostnaden ovan ($14,40$ kr/år) sänks till i genomsnitt $8,00$ kr/år, dvs. en kostnadsminskning på $6,409$ kr/år. Detta gäller ca 20% (hälften av 40%) av abonnentstocken, dvs. $0,8$ miljoner abonnenter. Dessa får en sammanlagd minskning av de årliga abonnentskostnaderna med $5,1$ Mkr. Dessa kostnader övervältras då på de 20% av konsumenterna med negativ felspridning som idag betalar $11,5$ Mkr för litet.

Övriga intäkter

På intäktssidan bör också noteras följande svårkvantifierbara effekter:

- förbättrade mätare genom typkontrollverksamhet
- förbättrad kvalitet i verkstäderna genom auktorisation,
- rationaliseringseffekter genom färre antal verkstäder,
- ökat konsumentskydd.

Bilaga 1:2

Samhällsekonomiska konsekvenser av offentligt reglerad kontroll av vattenmätare

För vattenmätare är tillgängligt underlag för bedömning av mätarnas felspridning alltför knapphändigt för att tillåta en kvantifiering motsvarande den för elmätare. De uppgifter som föreligger pekar dock mot en större felspridning bland vatten- än bland elmätare.

Vattenleverantörernas kostnadsökningar vid offentlig kontroll

Även för vattenmätare finns det en stark koppling mellan företagsstorlek och kontrollaktivitet. Kontrollfrekvensen är betydligt lägre bland de mindre vattenleverantörerna. Av de omkring 870 000 va-mätare som bedöms vara installerade hos abonnenter med enbart hushållsförbrukning skulle i runda tal hälften beröras av en offentligt reglerad kontroll. Kostnadsökningen för dessa blir ca 6,40 kr. (se bilaga 5) per abonnent, vilket ger en total kostnadsökning för hela det berörda kollektivet på

$$0.5 \times 870 \times 10^3 \times 6.40 \text{ kr.} = 2.8 \text{ Mkr.}$$

Kostnader för den offentliga kontrollapparaten

Typprovning: ca 15 typer/år à 4 000 kr. 60 000 kr/år

Typefterkontroll: Stickprovsförfarande av nyinstallerade mätare. Antalet nya mätare per år kan uppskattas till ca 60 000 st.

Erforderligt antal stickprov 100 st/år

Kostnad per stickprov 1 500 kr.

Summa kostnader för typefterkontroll 150 000 kr/år

Auktorisering av mätverkstäder:

20 verkstäder à 5 000 kr/år 100 000 kr/år

(Häri ingår också viss stickprovskontroll)

Stickprovsundersökning av mätare i drift:

Totala antalet mätare (hushållsförbrukare enbart) var 1974 ca 870 000 st.

Erforderligt antal stickprov 100 st/år (100 partier om 20 st. mätare)

Härför åtgår en man per år à 150 000 kr 150 000 kr/år

Föreskriftsarbete:

Föreskriftsarbetet beräknas kosta ca 50 000 kr/år

Mätteknisk referensutrustning + byggnadsutrymme:

Total årlig kostnad för byggnader och mätutrustning (Kapitalkostnad + underhållskostnad) 130 000 kr/år

Summa kostnader för den offentliga kontrollapparaten 640 000 kr/år

Summa kostnader av offentlig kontroll

$2.8 + 0.64 = 3.4$ Mkr/år

Intäkter

Tyvänn medger inte uppgiftsunderlaget någon kvantifiering av omfördelningen av kostnaden mellan abonnenter med vattenmätare med positiv och negativ felspridning.

De svårkvantifierbara effekterna av elmätarkontroll torde också erhållas vid vattenmätarkontroll och bör följaktligen noteras på intäktsidan.

*Bilaga 1:3***Samhällsekonomiska konsekvenser av offentligt reglerad kontroll av värmemätare (inkl. varmvattenmätare)**

Något utförligare underlag att lägga till grund för en säker bedömning av noggrannheten hos värmemätare finns ej tillgängligt. Liksom för vattenmätare finns dock relativt klara indikationer på att felspridningen bland värmemätare är större än bland elmätare.

En värmemätare består av ett integreringsverk (temperaturmättnings- och beräkningsenhet) och en varmvattenmätare.

Värmeleverantörernas kostnadsökningar vid offentlig kontroll

Även för denna typ av mätare gäller att kontrollaktiviteten sjunker med företagsstorleken. Det genom offentlig reglering påkallade översynsarbetet hos leverantörerna har bedömts kosta ca 1.5 Mkr.

Kostnader för den offentliga kontrollapparaten*Typprovning:*

5 typer/år integreringsverk á 10 000 kr	50 000 kr/år
10 typer/år varmvattenmätare á 7 000 kr	70 000 kr/år
	<hr/>
Summa typprovningkostnad	120 000 kr/år

Typefterkontroll:

Stickprovsförfarande av nyinstallerade mätare.

Antalet nya mätare per år kan uppskattas till ca 1 400 st.

Erforderligt antal stickprov 10 integreringsverk/år
20 varmvattenmätare/år

Kostnad per stickprov 3 000 kr.

Summa kostnad för typefterkontroll 90 000 kr/år

Auktorisering av mätverkstäder:

Varmvattenmätarna kontrolleras på mätverkstäderna för kallvattenmätare

För integreringsverken erfordras 10 verkstäder á 5 000 kr/år

50 000 kr/år

(Häri ingår också viss stickprovskontroll)

Stickprovsundersökning av mätare i drift:

Totala antalet mätare var 1974 ca 17 000 st.

Kontrollen av dessa göres genom besök på mätverkstäderna med genomgång av journaler o.dyl.

Detta beräknas kosta ca 50 000 kr/år

Föreskriftsarbete:

Föreskriftsarbetet beräknas kosta 50 000 kr/år

Mätteknisk referensutrustning + byggnadsutrymme:

Total årlig kostnad för byggnader + mätutrustning 60 000 kr/år
(kapitalkostnad + underhållskostnad)

Summa kostnader för den offentliga kontroll-
apparaten 420 000 kr/år

Summa kostnader av offentlig kontroll

$1.5 + 0.42 = 1.9$ Mkr/år

Intäkter

Underlaget är alltför knapphändigt för att möjliggöra en kvantifiering av omfördelning av kostnader mellan abonnenter med värmemätare med positiv och negativ felspridning.

De svårkvantifierbara effekterna p.g.a. offentlig kontroll är desamma för värmemätarna som för vatten- och elmätarna. För värmemätarna bedömes kontrollens inverkan på utveckling mot tillförlitligare mätare bli signifikant.

Bilaga 1:4

Kraftleverantörernas kostnader för översyn av elmätare

Två alternativ:

a) Mätaren underkastas ingen översyn under sin livstid.

b) Mätaren underkastas en översyn under sin livstid.

Mätare som underkastas en översyn enl. alternativ b) antas få en längre livslängd än alternativ a).

För alternativ a) räknas med en livslängd på 20 år och för alternativ b) 30 år.

Vidare antas att översynen i alternativ b) sker efter 15 år.

Räntesatsen sättes till 10%.

Inköpskostnaden för en elmätare beräknas vara 300 kr. i prisläge 1976-01. Byteskostnaden skattas till 50 kr. och kostnaden för revisionen till 80 kr.

Detta ger följande genomsnittliga årskostnader:

	Alternativ a	Alternativ b
Kapitalkostnader	$300 \cdot 0,1175 = 35,25$	$300 \cdot 0,1061 = 31,83$
Byteskostnader	$50 \cdot 0,1175 = 5,88$	$50 \cdot 0,1294 = 6,47$
Revisionskostnader	- - - - -	$0,5 \cdot 80 \cdot 0,1294 = 5,18$
Summa	41,13	43,48

Förutsättningen för ovanstående kalkyl är konstant annuitet med avskrivningstiden 20 år för kapital och byteskostnaderna i alternativ a); avskrivningstiden 30 år för kapitalkostnaderna i b) respektive 15 år för bytes- och revisionskostnader i detta alternativ.

Skillnaden mellan de två alternativen blir 2,35 vilket motsvarar omkring 2.60 i prisläge 1977-01.

Omfördelning av kostnader mellan elabbonenter

Erhållna uppgifter visar att det främst är i två avseenden en förändring sker av mätarna under utsättningstiden före renovering: dels finns det en tendens för mätarna att i genomsnitt på långsammare med tiden, dels ökar spridningen i felvisningen mellan mätare tillhörande samma åldersgrupp.

En offentlig kontroll kan inte påverka tendensen för mätarna att med tiden gå långsammare (annat än indirekt genom ökning av utvecklingstakten mot bättre mätare). Däremot ger en offentlig kontroll en minskad felspridning.

Följande alternativa kolumner kan uppställas beträffande standardavvikelsen:

	Utan översyn		Med översyn
0—8 år	0,5%	0—8 år	0,5%
8—12 år	1 %	8—12 år	1 %
12—16 år	3 %	12—15 år	3 %
16—20 år	4 %	15—20 år	0,5%
Vägt genom- snitt	1,8%		1 %

Skillnaden i det vägda årsgenomsnittet avseende standardavvikelsen utgör mellan de två alternativen 0,8%.

Bilaga 1:5

Vattenleverantörernas kostnader för översyn av vattenmätare

Två alternativ:

a) Mätaren underkastas ingen översyn under sin livstid.

b) Mätaren underkastas en översyn under sin livstid.

Mätare som underkastas en översyn enl. alt. b) antas få en längre livslängd än alt. a)

För alternativ a) räknas med en livslängd på 15 år och för alt. b) 20 år.

Vidare antas att översynen i alt. b) sker efter 20 år.

Räntesatsen sättes till 10%.

Inköpskostnaden för en vattenmätare beräknas vara 100 kr. i prisläge 1976-01.

Byteskostnaden skattas till 100 kr. och kostnaden för revisionen till 45 kr.

Detta ger följande genomsnittliga årskostnader:

	Alternativ a	Alternativ b
Kapitalkostnader	$100 \cdot 0,1294 = 12,94$	$100 \cdot 0,1175 = 11,75$
Byteskostnader	$100 \cdot 0,1294 = 12,94$	$100 \cdot 0,1627 = 16,27$
Revisionskostnader	-----	$1/2 \cdot 45 \cdot 0,1627 = 3,66$
Summa	25,88	31,68

Skillnaden mellan alternativen blir 5,80 i prisläge 1976-01 vilket ger omkring 6,40 i prisläge 1977-01.

Förslag till

Lag med bemyndigande att meddela föreskrifter i fråga om anordning för förbrukningsmätning av elektrisk energi, kallvatten eller värmeenergi;

Härigenom föreskrives följande.

1 § Regeringen bemyndigas att i fråga om anordning för mätning av lågspänningsabonnenters förbrukning av elektrisk energi, hushållsförbrukning av vatten eller förbrukning av värmeenergi för uppvärmning i enskilda hushåll meddela föreskrifter som gäller utförande, beskaffenhet, egenskaper, användning, överlåtelse, provning, kontroll eller besiktning.

Regeringen får överlåta åt förvaltningsmyndighet att meddela föreskrifter som avses i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

